

Б-Р

Б-38

ДЛЯ ЯН БѢДНИЙ

Вибране

Держлітвидав України

ДЕМ'ЯН БЄДНИЙ

Вибране

Переклад з російської

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ—1951

ЛИСТ ІЗ СЕЛА

Як поштальйон листа приносить

«доплатного», —

Останній шаг віддам, таки ж листа візьму,

Я ждав того листа і радий я йому:

Він засмальцьований, пом'ятий,— та нічого,

Дорожчий над усе цей жмаканий папір.

Серед сумних блукань, мандруючи світамн,

Зоставсь я мужиком таким, як був, повір!

І нині, мов юнак, радію я так само

Тому немудрому листові з глушини

Від мужиків єдинокровних:

У тих-от кривульках, в словах

некрасномовних —

Скорбота рідної моєї сторони!

.

«Здоров будь, брате! Шлем тобі уклін.

Складаємо цей лист ми просто, без комедій,

Зібравшись у Коренева Феді,

А пише Федін син.

Живемо й досі ми, як у бору ведмеді,

Про що й розповідать!

До влади ближче ти, про різне можеш знать,

То, може, що й черкнеш, відомий-бо писака.

Спасибі, брате, не забув про нас!

За три рублі подяка.

Згодились тут вони нам у недобрий час:

Тому назад, либонь, із тиждень буде,
Потрібні гроші нам на похорон були:
Помер твій дід Софрон, в могилу провели...
Давно вже хирів він, мабуть, чи не

з простуди.

Тож уночі в четвер — не додивились люди! —
Сам звівся з ліжка він, лежавши у теплі,
В подвір'я почвалав, та на сирій землі
Отак, без сповіді, і вмер десь під сараєм.
Пером земля йому! Ну, хай старі вже мруть!
А й нам-то, молодим, нема коли й зітхнуть
Від горя-горенька... Дочасно помираєм...
В чім держиться душа! А пан та багатій
П'ють хліборобську кривавицю.
Сказати, батько твій:

Останню він продав оце телицю!

Все недоплачені податки з нас деруть,
Женуть з подвір'я скот, останній шаг беруть, —
Хоч вовком вий, хоч плач, хоч кидайся в
криницю!

Ні хліба, ані дров;

А холода, пора зимова...

Вже ж не забув ти Прова?

Під свято, ввечері, уцадів дядько Пров:
Бідняк беріг тепло, поквапивсь піч закрити...
Отак минула ніч, а вдень, уже в обід,
Зчинив тривогу Фрол — сусід,
Та ба! Лиш донечку вдалось одволожити...
Що вже плачу, й не говори!..

Труни великі дві, малих аж три...

Село усе ридало!

Орину — бабу теж лиха біда спіткала:
В губернії, в тюрмі повішений онук.
Добрядий хлопець був, охочий до наук, —

Сам книжку прочита, нам потім розтлумачить,
До чого, що і як... Уболівав він, значить,
За долю нашу...»

· · · · ·
Ех. Несила дочитать!

1908

* *
* *

Я звик з тривогою стрічати кожен день
Під гнітом чорного кошмару.
Я знаю: принесе цей ранок бюлетень
Про тих, над ким збулася кара.
Про тих, хто не утік від грізної судьби,
Хто рано від життя без страху
Взяв, як останній дар, два тесані стовпи,
Вгорі до них прибиту плаху.
Чим швидше тане ніч, тим швидший серця
стук.

Хто чує совісті ридання?..
Сумує гнівний дух... Витискуючи звук
З вуст, скривлених від зла, від судорожних
му

Шепчу в гарячці проклинання!
Слух ловить брязкіт пут, дверей іржавих
скрип.

Відчайний викрик... шарудіння..
Шум... стогін чується... і хрип, тваринний
хрип.

І тіла мертвого падіння!
Ні, не діждатися вже спокою мені,
Страшні видіння мозок сушать,
Безпомічні думки... Як душно... Я в огні...
Рятуйте! Десь когось у нашій стороні

В оцю хвилину злісно душать!
Комусь в очах в цю мить навіки смеркнув

світ:

Застиг в петлі перед світанням,
Вже не проснеться він, і нині сонця схід
Вже не зустрине привітанням!..

1908

ПРО ДЕМ'ЯНА БЕДНОГО, МУЖИКА ВРЕДНОГО

Низ кропивою вкривсь їдливою,
А де сухіш — там скрізь бур'ян.
Пропало все! Мов ніч, над нивою
Стоїть Дем'ян.

У господарстві не ладнається!
Скрізь недохват, один дурман...
Реве малеча, мати лається...
Ох, брат Дем'ян!

Урядник пише, тре потилицю:
«Отож неїловських селян,
Ваш-бродь на сході у неділю цю
Мутив Дем'ян:

Коли не взять — само не станеться, —
Один у мужиків талан.
Над мужиками біс не зглянеться...»
Так, так Дем'ян!

Сам становий примчав в Неїлове,
Зливсь і гукав: «Де бусурман?
Згную... Зведу зі світу білого!»
Ох, брат Дем'ян!

«Люд бунтувать?.. Хай не клопочеться!
Зв'язать його. Відвести в стан!..
Все взнаєш там, більш не захочеться!»
Що, брат Дем'ян?

Тут пан почав горлать і пнутися:
«Мужик! Злочинець! Хам! Горлан!»
Стривай!.. А що, як розмахнутися?
Ну, брат Дем'ян!..

1909

СОНЕТ

Вечірній дзвін у мовчазних полях.
Я так любив його колись стрічати,
Як перед смерком промінь із-за хати
Заграє золотом в весняних небесах.

Любіш мені тепер у селах і містах
Могутній клич тривожного набата:
Мов сурми звук у славний бій — солдата,
Мене на подвиг кличе він в боях.

У суеті, у пошлості щоденній
Я жду, коли, мов присуд той судьби,
Як ранній грім — і гнівний, і натхненний,

В розплати час, в час грізний боротьби,
В моїй вітчизні гнобленій і бідній
Розігнеться набата голос мідний,

1911

* *
* *

Як настає пора нічна,
І місяць зійде над лісами,
Прислухайсь: рідна сторона
Живими повна голосами.
Та серед пестоців нічних,
Весь зачарований красою,
Схились ти до грудей земних,
Почуєш з тугою страшною:
Серед лісів, серед степів,
Під небом хмурим і холодним,
Не мовкнуть дзвони кайданів.
У відповідь сльозам народним.

1911

КЛАРНЕТ І РІЖОК

За еспарцетом,

Улітку, край села, на ніжнім березку
Далось стрітися пастушому ріжку

З кларнетом.

Кларнет сказав: «Здоров, дружок!»
«Добридень, — відповів ріжок: —

Добридень!

Як бачу, ти, брат, із міських...

Та не збагну: з панів, а чи з яких?»

«Що значить — злидень, —

Образився кларнет. — Раніш протри баньки

Та придивись-таки,

Ніж задавать своє питання дике.

Відомий я кларнет, музика.

Хоч трохи голос мій схожий і на твій,
Та в кого не бував через талант я свій?!
Сказать вам, мужикам, та й то відчули б

страх ви.

А все ж скажу, не потаю:

Під музику мою

Танцюють, голубе, часом князі і графи!

Та гра тобі така не снилася й вві сні:

Бо під твою — бики з коровами одні

Хвости петлюють!»

«То так, — сказав ріжок, — нам графи
не з рідні.

Але настануть дні —
Вони, повір мені,
Під музику й мою ще затанцюють!»

1912.

ЛЕНА

4 квітня 1912 року
Ленський розстріл робітників.

Дружина між похмурих стін,
Дітей тримаючи, жде мужа.
— Не жди, не жди, не прийде він:
Удар катів влучний був дуже.
Так, він упав, та не один:
З скорботним поглядом страхітним
Твій старший, твій любий син —
Упав він поруч з батьком рідним.
Там ряд товаришів лежить —
Немов у полі тім могила!
І кров гаряча там біжить
Із ран тяжких, — спинить не сила.
А сонце весняне блищить!
Прощає бог злочинство люте!
Брати! Хай проклятий той буде,
Хто день страшний оцей забуде,
Хто кров цю ворогам простить!

1912

ГАЗЕТА

Конфісковані №№ 1 і 2
робітничої газети «Правда».

«Чував?» — «Чував!» —

«Видав?» — «Ні, не видав!» —

«Подумай: наша, робітнича, брат, газетка...

Не збільшує сальця у дуків на горбах!» —

«Так... Декому не по зубах

Конфетка.

А нам до серця, далєбі!

Ходімо — купимо й собі».

Пішли, газету скрізь шукають,

Та час лиш гають.

«Тьфу! Мов газетчиків чортяка змів!» —

«Ось і газетчика зустрів!»

І справді він: як єсть при блясі мідній,

Стоїть хлопчисько сам не свій,

Страхітний.

«Газетку...» — «Братці, все забрав городовий!» —

«От біс його візьми!.. Тепер хоч вовком вий...»

Ти жартома, чи справді?!»

Не жартував бідак:

Під оком в нього був синяк

За «Правду».

[1912]

ПАВУК, МУХА І БДЖОЛА

— Та ворухніться ж бо! Подайте голосок!
Що з вами, пане павучок?

Терпіти зволите, як видно, голодуху? —

Осмілилася муха,

Й до павука вона здала

Так промовля:

— Ви занедужали? Отетеріли, може?

Чи в гордощах рішили там

Набить ціну своїм словам?

Чи дуба врізали, крий боже?

Жаль-жаль! Я ж слів лиш пару вам

Таких сказати хотіла

(Тут муха ближче підлетіла), —

Лиш пару слів таких, що непохитний міст

Нас міг би зразу поєднати.

Зважайте: через вас пропало мух багато,

А все ж таки взнаки і вам дається піст.

Хоч ми і вороги — скажу не лицемірно —

Але ж вести війну могли б ми планомірно.

Ні ви, ні ми в борню не лівли б напролом,

Всі чвари набули б культурної личини.

І муха в запалі крилом

Торкнула павутину.

Стрілою в той же час

Павук напав на муху:

«Поговори мені ще раз

Про голодуху!»
Усе це бачила і чула все бджола.
— Гей, мухо, цур тобі! Ти здуру почала
Возню з бриднею отією!
До кого прешся ти з порадою своєю?
У павука завжди у голові одне...
«Ох, знаю, що одне! Ох, погубив мене...
Ох, — вирвалось у неї, —
А план був... справді — дивина!»

Пропала муха за ідею,
Ідеї ж — гріш ціна.

1913

ХАЗЯЇН

Заводчик з книгою застав якось онука:
«Ану ж, миленький, що за штука?
Що каже там твоя прославлена наука?»
«Та в книжці ось — про павука».
«Що? — вирвалось у старика. —
Павук?.. Ну, що ж він, там, к приміру?»
«Бач, сам малий, а їсть не в міру.
Ще добре, що між павуків
Нема з людину великанів:
А то б такий за день з'їв дюжину биків
І дюжину баранів».
«Ух! — захлинувся старичок. —
От, божа тварь! От, павучок!
Пристосувався б десь, і наловчився,
Таким би вже... хазяїном зробився!»

1913

І ТАМ, І ТУТ

«Хімічний аналіз мазі показав, що вона не містить у собі ніяких отруйних речовин, за винятком свинцю».

(З промови Літвінова-Фалінського)

«Помер робітник заводу «Вулкан» Андреев, розстріляний городовим під час демонстрації».

(З газет).

На фабриці — розправа,
І вулиця кривава.
І там свинець, і тут свинець...
Один кінець!

1914

ТЕМНИЙ ЛІХТАР

Зіткнувшись з кимось у п'їтми,
Сліпий завив марою:
«Ой—ой! Ну й люди! Тварі тут самі!
Не бачать ліхтаря, що я ношу з собою?»
«Ліхтар?— сліпого хтось спитав.—
Нема його... Де ж він пропав?..
Ось він!.. Та хто ж його помітить:
Та ж ти не бачиш сам, що твій ліхтар не
світить!»

Так ліквідатори запевнить хочуть нас,
Що їх ліхтар марксистським світлом сяє.
Та правди там немає!..
В їх темнім ліхтарі вогонь давно погас.

1914

МІЙ ВІРШ

Співаю. Та хіба це «спів»?
В бою мій голос огрубів,
І вірш мій... краси не має в його наряді.
Не на осяяній естраді,
Не в «чистій публіці», схвильовано-німій,
І не під скрипок стогін ніжно-переливний
Я голос підіймаю свій —
Глухий, надтріснутий, насмішливий і гнівний.
Тяжкої спадщини несучи клятий груз.
Я не обранець муз:
Мій вірш твердий, чіткий — щоденний подвиг
дивний.
Народ мій рідний, страдник трудовий,
Я знаю суд лиш твій,
Мені лиш ти суддя прямий, нелицемірний,
Ти, що надій і дум твоїх — співець я вірний,
Ти, для чиїх осель я — «пес сторожовий»!

1917

НАКАЗАНО, ТА ПРАВДИ НЕ СКАЗАНО

Солдатська пісня

Нам в бій іти наказано:
«За землю стань негайно!»
Та за чию — не сказано,
Поміщицьку, звичайно!

Нам в бій іти наказано:
«Нехай живе свобода!»
Але чия — не сказано,
Та тільки — не народа.

Нам в бій іти наказано —
«Союзних ради націй».
А головне не сказано:
Для панських асигнацій!

Кому війна — лиш латочки,
Кому — мільйон товару.
Та доки ж нам, хлоп'яточки,
Лиху терпіти кару?

1917

ПРО ЗЕМЛЮ, ПРО ВОЛЮ, ПРО РОБІТНИЧУ ДОЛЮ

Повість

БІЛЬШОВИЦЬКИЙ ЖОВТЕНЬ

1

Ваня взвод в наряд повів.
Там загін більшовиків,
Кажуть, десь арештували.
Отже, Вані наказали
Одвести його в тюрму.
Хто ж в загоні тім йому
Перший трапився на очі?
Ніби грім посеред ночі
Ваню раптом дріж пройняв:
«Клим!.. Голубчик! Упізнав?..» —
«Упізнав». — «Тепер я згодний! —
Ваню кида в піт холодний. —
Все, що карка вороння
Нам про «Правду» — то брехня?!»
Клим Ванюшу оком змірив:
«Ну, а ти? Невже повірив?»
Ваня мліє від стида,
«Нізащо!» — Відповіда.
Клим простяг Ванюші руку:
«Прочитай, лишень, цю штуку!» —
«Климе, слово даємо:
Правду ми захистимо!!»

РОЗРИВ-ТРАВА

(Більшовицька казка, що її розповів Клим Вані)

Батрак Лука не спав ночей,
Заполонили хлопця думи:
У місті багачі знущаються з людей,
На селах правлять товстосуми.
Просвітку ж біднякам ніде й ледь-ледь нема,
Працюй дарма.
Якийся біс трудом її і ситий і гладкий,
А бідноті ніде й ні в чім немає ходу.
Так що ж це за закон такий?
І хто такі порядки позаводив?
Хоч піп Іпат частенько в свята умовляв
Народ з амвона
Словами божого закону:
Не зазіхайте на чуже добро, мовляв.
Не повставайте брат на брата!
В загробному житті жде багачів розплата...
Сльоза в очах, і хрест в руках,
От-от із жалю голосок ввірветься,
Медово проповідь брехлива ллеться.
Якби ж в отця пориться в сундуках, —
Мабуть, не все по божому закону там ведеться!
Ось батрака візьми — хоча б мене, скажім:
І руки ж ніби єсть, і голову я маю,
А от в житті я кожен день, між тим,
Мов нареченої, я смерті виглядаю.
Сказать би вдачу маю гультяя?
Ні, день і ніч робив би я,
І всяку б стерпів я роботу.
Коли б же будуватись виявив охоту, —
Замок то є, нема ключа!

І ліс і камінь, все — у лапах багача!
На власній ниві я не пожалів би поту,
Та де там нива та,
В дитячі ще літа,
Найкращі всі угіддя
Я бачив де? В руках дворянського поріддя!
Або, скажім, чому не стать мені ткачем?
Так ні ж, коноплі й льон, і все, що є під
небом,
Усе привласнено проклятим багачем.
А де ж моє? За що ж мені узятись треба?
Та чи лише мені?
Хіба сам я до глитаїв піду з поклоном?
Під їхнім гнітом в рідній стороні
Весь люд убогий болю повен.
І все це божим стверджено законом?
Пропав від дум отих і спокій в батрака,
І міцно в голову йому одна запала.
В ніч під Івана під Купала,
Одягшись по-святковому, подався в ліс Лука.
І порішив він так — живий не буду, —
Для щастя спільного не шкода голови!
Цієї ж ночі роздобуду
Завітний цвіт розрив-трави!
Через рови й пеньки, у літню ніч духмяну
Добився в ліс, і в глушині
Батрак натрапив на поляну.
Облюбувавши місце при старій сосні,
Три круги він обвів і з вірою живою
Хустину розіслав перед розрив-травою.
Холодним потом у Луки пойнявся лоб,
То в жар його всього кидало, то в озноб.
Молився він, тремтів із нетерпіння,
Чекаючи чудесного цвітіння.

Він твердо вірив, що від бід
Є дивна сила в таємничім і чарівнім цвіті!
О, якби роздобуть йому той цвіт, —
 Перевернув би все на світі!
 До рук прибравши клади ті,
 Роздав би їх він бідності,—
Усім, що вік живуть роботою тяжкою,
Хто множить з примх чужих число калік,
 І хто до щастя весь свій вік
 Ледь-ледь бреде тропою обхідною.
І крикнув би Лука: «Голого, це ж ганьба!
В твоїх руках твоя судьба.
Ти не потерпиш більше панської сваволі.
Не зігнеш більше в каторжнім ярмі горба:
Під небом все — твоє; вода, і ліс, і поле!
Позбувшись одвічної, проклятої нужди,
Віднині, чорний люде, будеш ти завжди,
Один з одним, в трудах і в радощах, у
 спільній долі —
Жить на своїй, на вільній волі!»
Перед розрив-травою впав Лука блідий,
 Забилось серце полохливо,
Від духоти йому крутилась голова.
Тут — рівню опівночі — скоїлося диво:
 У мить одну розрив-трава
 Перед Лукою онімілим
 Вся розцвіла цвітінням білим,
І тихо, тихо на хустину пелюстки
 Посипались, немов зірки.
 Три рази він перехрестився,
І в вузлик зав'язавши заповітний цвіт,
 Назад Лука наш заспішився.
Луку вкида в холодний піт.
І враз, мов з-під землі, нечисті вийшли сили,—

Ліс грізно зашумів, і звірі скрізь завили,
І вороння закаркало погрозливо і зло,
У темноті заповзали і засичали гади:
«Кинь вузлик!.. Кинь!.. Залиш все як
було!..

Заллються кров'ю наші клади!»
Щосили вузлика затиснувши в руці,
Спішив Лука, і чулося Луці,
Як відьми та чорти гасали всюди:
«Кинь вузлика!.. Бо горе тяжке буде!..
Народ повстане на народ.. Пролететься кров!..
Повстануть діти на батьків, брати на бр'аття!»
Шепочучи молитви і прокляття,
Лука із вузликом вперед ішов.
«Куди, куди ти?» — Й крику вже не вгамувати.
Випереджати стали батрака солдати:
«Прощай! За клади всіх женуть нас
помирать!» —

Назустріч їм — вже інша рать.
Зійшлись. Вогонь блиснув. В тіла застряли
піки.

Покрила поле все кривава пелена.
І чув Лука прокляття, стогони і крики:
«Ти — смерті нашої вина!»
І враз навколо тихо, тихо стало.
Лука поглянув: сонечко, либонь, заграло
Понад селом його, ясне!
Він ще не встиг отямитись від страху,
Коли це хтось позаду як зіпне,
Та по руці як уперіщить батогом з розмаху!
В очах стемніло у Луки,
І не помітив він, як із його руки,
Що з болю онімела,
Хустина впала біла.

Батрак, отямившись, на ворога іде!
Аж, гульк! А перед ним — ні ворога, ні цвіту:
Кругом все той же темний ліс гуде,
І ніч кругом, і довго ще до світу!

Товариші! В лиху годину цю, коли
На нас ордою лиховісники пішли,
Не силою змогти готові нас, а клеветою,
Невже схитнемось ми, відступимо назад?

О, ворог був би дуже рад
Побачить нас під власною п'ятою.

Нехай плямують нас запроданців слова,
Нехай на нас насіли вороги всі разом, —
Що ж! Ми покажем їм, що наша міць жива,
Що й досі ще в руках у нас розрив-трава:
Вождями нашими поставлені дороговкази;

Що, на зразок того Луки,

Ми духом не впалем, надій не поховаєм,
Що під ударом не рознімемо рукі,
Що гасла наші міцно ми в руках тримаєм!
Ні, не сказала ще останніх слів судьба.

Хай все розв'яже боротьба!

2

Травка в'яне, лист жовтіє,
Холодком осіннім віє.
Час — на зяб уже орать,
А про землю не чувать.
На майдані сход за сходом:
«Чи не досить над народом
Верховодити панам?» —
«Може, десь податись нам?»
Почали голосувати,

Щоб одразу з'ясувати,
Хто стоїть за мужика,—
Вибрати в Пітер ходака.
«Тит найкраще хай катає,
Цей за тиждень все узнає.
Розберись там, що народу
Йде на користь, що на шкоду!
Обійди там бога ради
Комітети всі та Ради,
Тільки ж чуєш, Тите, всі,
Все взнай, що там на Русі.
Розпитай чи йняти віри,
Що есери лицеміри,
І що нам їх, так сказати,
Треба геть від себе гнати?»

3

Цілий місяць ждали Тита.
«Глянь, яка там волокита! —
Міркували так і сяк: —
Справ, що має наш земляк,
Так спроста, не розбереш ти!»
Як вернувся ж Тит, нарешті,
Стався справжній переляк!
Ледве не оглух земляк.
Що робили з чоловіком
Нетерплячі мужики!..
Штурхали попід боки,
Всі кругом кричали криком.
«Не тягни ж, ти, ради бога!» —
«Вже закралася тривога!» —
«Ледь не місяць пропадав!» —
«Де ти був і що видав?»

«Подуріли тут, чи що ви?! —
 Тит всміхнувся загадково. —
 Дайте вузел розв'язать,
 Дещо маю показать.
 Ось газети, книженята,
 Не на ваші прошення,
 Надавав мені газет
 Більшовицький комітет!
 Про ес-ерів? Що за штука?
 Це не люди, а грязюка!
 Це базіки із базік,
 Балакують майже рік,
 І співає ця підлота
 З глитаями, як по нотах,
 Та старається дарма,—
 Толку все одно нема!

Слухав їхні я дебати,
 Плюнув і подався з хати!
 Страшно ленінців кленуть,
 Що занадто в Ради пруть.
 Більшовицькі комісари
 Фронт розвалюють без кари,
 Дисципліни там кат-ма,
 Хоч що хочеш, все дарма!
 Так, мовляв, і з мужиками:
 Стали всі більшовиками.
 Вранці холодно панам
 Від газетних телеграм.
 В мужика терпець урвався,

Землю роздавати взявся,
І залазить, як у свій
У маєток, це ж розбій!
Граблять панськії пожитки,
Розтягають все до нитки.
Палять, нищать все до тла,—
Ось вона темнота зла.
Все на нас, як лава пада,—
Наш рятунок — сильна влада.
Загнuzдaть без зайвих слів,
Всіх радянських бунтарів.
Бо не ждати нам пощади,—
Знахабніли ж зовсім Ради.
Як по шапці їм не дaть,
То добра, мовляв, не ждaть!

6

«Дaть! Бо вже життя немає! —
Сумно Пров Кузьмич зітхaє: —
Кaлaмyтить погань світ!» —
«Годі. Щезни! — каже Тит. —
Тaм тебе ще бракувaло.
Бачу, значить, толку мaло
Від отих ес-ерів нaм,
Все підспівують панaм,
З кодлом вражим полігaлись,
Нa «порядку» помішaлись,
А порядок їх тaкий:
З біднякa вірьовки вий.
Щоб голотa не «мутила»,
Згідно вкaзівок ходилa,
Згідно вкaзівок жилa,
Щоб і ойкнути не мoглa.

Плюнув я на ті дурниці,
Годі слухать небилиці!
Шапку в руки — і гайда!
В Смольний, значить, да, да, да!

7

Смольний — це така будова.
Прерозкішна, пречудова,
На шовках, на сребрі.
Тут при батюшці-царі
Вчили всякі там науки,
Та шляхетні різні штуки,
Цілі зграї панських дів,
Доньок визначних тузів —
Пишний виводок дворянський.
Нині ж — Рада тут селянська
Й робітнича. Ну, так от,
Глянув я, й роззявив рот.
А тепер усе тут нове,
Комашник, ну чесне слово!
Скільки шуму, біготні!
Не дали і статі мені.
«Хто, та звідки?» Слово к слову
І втягнули вже в розмову.
Там такі я чув слова,
Що аж подих забива!
Як обнюхав я весь Смольний,
Ось, подумав, дух де вольний!
Ось де волю нам кують,
Б'ють — і маху не дають.
Ось, подумав, звідки всюди
Чуда ждять повинні люди,—
Чуда, бунту — все одно:
Бунтувати час давно!

Ну, пора і повертатись.
 Став із Смольним я прощатись.
 Поклонився низько їм:
 «Ви опора нам усім,
 Дай вам бог усякі блага.
 Зловорожа нам ватага
 З вами, братці, не страшна.
 Темне ще село, та зна,
 Мужичок душею чує
 Хто від бід його рятує,
 Хто голоту підійма,
 Хто спасає від ярма.
 Ми із вами, друзі, станем,
 Поквитаємося з паном,
 Призначайте тільки час,
 А вже ми піддержим вас.
 Тільки дайте нам наснагу!»
 Тут дали мені бумагу.
 В нею, значить, я піду,
 І в Москві аж дім знайду.
 Там бумагу прочитають,
 Всього мене понавчають,
 Що потрібно — все дадуть,
 Потім вирядять у путь.

Я з путі не збивсь ні разу.
 Дім в Москві знайшов одразу.
 Гарно стрінутий був я,
 Всі, немов, — рідня моя,
 Не лише моя, а й ваша.

Знаєте хто був там? Маша!
— Наймичка попа? — Вона,
Дівка дуже не дурна.
Не зустрів би — не повірив,
Що к чому в умі примірив,
Вдумався в її слова, —
Бачу — справжня голова!
Все розпитує, все чує,
Щось у книжечку нотує,
А як стане говорить, —
То з годину. Треба вмить!
Скільки в неї там народу! —
Майже з кожного заводу.
Справ партійних — мільон,
То ж Москва, який район!
Пай свій членський вносять в касу,
Всі розмови там про «масу»,
Про робочії «низи»,
І «передчуття грози».
Все хотів збагнуть — даремно!
Слухать же було приємно.
От тобі і Маша, брат,
Хоч сади її в сенат!

10

Просто диву я давався,
Слухав дівку, милувався.
Потім пояснить просив,
«Бо, кажу, не розкусив,
Хоч, признатись, тямлю дещо,
Що ти лаєшся, мов теща,
Все кленеш меншовиків?
Ти скажи хоч кілька слів,

Що це за така холера?
Чи не схожа на ес-ера?»
«Як тобі сказати, Тит?
У ес-ерів апетит —
Ну, звірячий. Їх повадки —
Це співати про «порядки».
Йшли ми різно з ними скрізь,
Видно зразу їх наскрізь,—
В них усе, бач, шито-крито,
Тільки б вовку було сито,
А покірлива вівця
Щоб корилась без кінця.
Треба тільки їх запевнить,
Що деруть їх недаремно,
Що стрижуть і ріжуть їх
Для потреби, не на сміх:
З'їв одну, спотворив сотню,
Нагрішив — і в підворотню!
Вбий її чи пощади,
Під закон лиш підведи!»—
«Так, закон. Бо дуже зручно
Брать не оптом, а поштучно.
Теж, сказати, не шлапаки.
Ну, а як меншовики?»

11

«Меншовик — це інше діло.
Він орудує уміло.
Цей шахрайський має хист,
Попри все ж — соціаліст!
Хоч він Маркса так тлумачить,
Так його розколошматить,
Так йому підріже ріст,

Що лишиться тільки хвіст;
Вся душа зника одразу
І лише кістяк вилазить
По всьому, на білий світ.
Через сто, чи й більше літ
Нам всерйоз, мовляв, не жартом
Говорить про волю варто,
Що здавалась досі сном.
Маркс — великий економ,
Довести зумів статечно,
Що спішити небезпечно,
Це стосується і нас,
Бо на все, мовляв, свій час!
Багачі хай багатіють,
А робітники потіють,
Чахне й мре хай простий люд,
Капітал, бач, любить труд,
І хвороби, й злидні, й муки,
І дешеві, сильні руки.
А розгул нелюдських прав
Сам припиниться, мовляв.
Ще година та настане,
Що трудящий люд повстане.
В друзки трони рознесе,
Забере без бою все,
Скаже: На, ось плід готовий,
Ось тобі дарунок новий!
Зошкрібай останній струп!
Лад старий — холодний труп:
Жив і вмер у повнім чині,
По природній по причині!
Вибув свій законний строк.
А який звідціль урок?»

«Годі, Машо, жартувати! —
 Став тепер я їй казати: —
 Ждать, щоб капітал оцей,
 Як пельмені жер людей,
 Аж до самої могили?
 Щоб його чорти вдавили!
 Що ж виходить? Знов чекай
 На попівський, той же рай?
 Пісня та ж, виходить, знову:
 На пришестья ждять Христове!
 Буде з нас. Доволі ждять!
 Можна й так ще міркувать,—
 Горювали ми й не мало,
 Що коли з цим капіталом
 Ще крутіше повернуть:
 В бік його ножем шпорнуть!
 Як то буде, Машо, красно,
 Якщо здохне він завчасно!
 Увірветься бас панам,
 Легше дихать буде нам!»
 Довго Маша реготала,
 За живіт себе хапала:
 «Вірно кажеш, Тит!» І сміх
 Розбирав уже усіх.
 Хтось руками замахав,
 «Стеньку Разіна» почав.

Книг дали мені три пуди.
 Маша...
 «Ах, вона ж паскуда! —
 Гаркнув Пров, як у трубу.—
 Хай от я її згребу!
 Ух, спопасти б її тута!»
 Пров Кузьмич очима плута,
 Позирає зло на всіх,
 Потім під загальний сміх,
 Обкладає всіх заборно
 І надвір біжить проворно:
 «Хай погибне ваша путь!
 Новий лад вам ще дадуть!»
 Пров забіг в попову хату
 І сказав отцю Іпату:
 «Ну, готуйсь лишень, отець,
 Скоро буде нам капець.
 Потемніє світ нам білий...»
 Піп дививсь, як очумілий:
 «В чому справа, що стряслось?» —
 «Бунтарі під боком ось!
 Тит приїхав із столиці,
 Думаєте небилиці
 Мужикам розповіда?
 Сущу правду, от біда!
 Там таке говорить, прямо
 Хоч живцем залазь у яму.
 Ох, спіткає лихо нас...
 Ось він, той, бабусин квас!
 Здусься, ліниться вже, бродить,
 Горе, батюшко, надходить,
 А біда слідком іде,

Не врятуєшся ніде!
Слухай, отче, по порядку».
Піп уставивсь на «лампадку».
(Не з оливою, з винцем),
Слухав з болісним лицем.
То журились, то дивувалися,
За «лампадку» піп торкався.
Пров Кузьмич не відставав:
Доливав і випивав.
Горювали вдвох без слів.
Впав тут батюшка у гнів,
Став піп кіскою трясти:
«Ясно, треба донести!»

14

ПОХОРОН

Буржуї справляють пир,
Ну ж і пир.
— Всіх повісить, хто за мир!
Хто за мир?
І зчинивсь веселий крик,
Ну ж і крик:
Згинув, згинув більшовик!
Більшовик?
— Царство боже. Хай же спить!
Хай він спить?
— Пальцем мертвий шевелить!
Шевелить!
— Грізно дивиться з-під вій!
Із-під вій!
Буде знову буревій?
Буревій!

ПАНСЬКІ СЛЬОЗИ

(Бувальщина)

Як у славнім городі було у Пітері,
Як на славній вулиці було Суворівській,
Чи супроти дому тóго, гей, та Смольного,
Як стояла там персона препорядная,
Препорядная персона та огрядная.
Як прегірко та персона убивалася,
Убивалася та мовила такі слова:
«Ах, і скільки мною випито-поїдено,
На пухових на перинах та полежано!
Ох, ти панське, ще й привільне ти, життя моє,
Назавжди, моє життя, ти вже минулося.
Всі мої маетки, гей, та володіння всі
Родові, нажиті всі та ще й дружинині
По руках мужицьких підуть по мозолистых,
Неумитою біднотою поділяться.
Ой, гірке ти, горе моє, горенько,
З чого зле ти, горе, приключилося,
Лиходієм ти яким на мене наслано?
Гей, ви білії палати там, у Смольному,
Будь навік ти, Смольний, тричі проклятий!
Щоб у землю без останку провалився ти!
Що пригрів ти баламуту невгамовного,
Верховоду з роду чорнокостного та буйного,
Батраків усіх лукавого спокусника,
Всього панського життя мого згубника,
Верховоду тої Ради окаяної,
Ради Робітничої та ще солдатської!
Як піду та помолюсь я всім святителям:
Мілюкову-Сладкопевцю Дарданельському,
Церетелі та Авксентьеву — угодничкам,
Перед образом святим, перед Каледінським,

При Корніловській іконі чудотворницькій
Запалю по дві свічі, свічі пудовії:
«Ви отці мої святителі-угоднички,
Змилуйтесь над долею ви панською,
Одверніть од нас ви біди превеликії:
Подолала нас голота безталанная!» —
Помолюся — буде чудо — голос дійде мій:
«По-старому піде все, по-стародавньому:
Ні, не бачити землі селянам панської,
Як не бачити голоті волі-воленьки,
І не будь ніколи царствові батрацькому!»

15

Ми про новий уряд з вами
Обмінялися словами,
Не назвавши, боже крий,
Хто розумний, хто дурний.
Не хотілося, між нами,
Вірш марать їх іменами
Та, щоб всі нитки зв'язать,
Доведеться розказать
Про міністра головного,
І про те, що вийшло з нього.
Щоб його портрет подать —
Добрих слів нема де взять,
Ну, а лайка теж ні к чому.
Певно всім же вам відомо,
Що міністр Керенським звався,
Але звідки він узявсь?
Із ес-ерів бузувірів.
Ждали чуда легковіри:
Адвокат сякий-такий,
Та, мовляв, не дуже злий.

Бувши в Думі депутатом,
Об'явився демократом:
— З нами підуть мужики!..
Вийшло ж зовсім навпаки.
Не туди руля направив,
Із голотою лукавив,
Жив з багатими в ладу
І дудив у їх дуду.
Перед ними він звивався,
Іх словами упивався.
А на нього ті за це
Ставили тайком сільце.
Телеграма — трах! — із Ставки:
«Забери лиш ноги з лавки,
Виб'ю звідси в три шия,
Буду в дуду дуть сам я!»
Адвокат почав кричати:
«Друзі ви мої, солдати,
Поможіте! Караул!»
І зчинивсь в казармах гул:
«Помогти — воно не трудно,
Тільки правиш ти паскудно.
Сам не справишся — гляди:
Теж від нас добра не жди!»

16

Дурника учили мало.
Офіцерство не дрімало.
Генерал Корнілов гав
Не ловив. Війська стягав.
«Гей, хлоп'ята, гей, солдати,
Заряджайте ж ви гармати
І почніть із них палить
Так, щоб уряд повалить.

Що вони весь час робили,
Що бунтарства не розбили?
Без царя вже ви свій час
Одгуляли. Годі з вас!»
І солдати тут сказали:
«Ось який ти, генерале!
Ні, Корнілов, щоб ти знав,
Не на дурнів ти напав.
Ось, будь ласочка, в кутузку,
А віршовка на закуску!»

17

Що ж подіяв адвокат?
Наплювавши на солдат,
Після їхньої підмоги
У панів став знов пороги
Оббивати доброхіть.
«Ви ж повинні зрозуміть,
Що для вас я друг ваш вірний,
Ваш слуга нелицемірний,
І що вас я у біду
Нізащо не заведу.
Ну, а чернь ми так ще взуєм...
Уряд свій організуем,
Членів так ми підберем,
Щоб не пахло бунтарем.
Словом, буде — говорильня.
І буфетик і курильня.
Хай кричать собі отам,
Мало в тому горя нам.
Вийдем раз-другий на люди,
Місяць якимсь перебудем,
А тоді поглядимó
Чи гаразд ми сидимо!?»

Та посидівши там трохи,
Повтікали, мов ті блохи.
«Не повезло й тут панам!»
У державі стався злам.
Люд робочий та солдати,
Оточивши ті палати,
Владу втвердили свою!
Трудовий народ в бою.
Як ішли війська ті мимо,
Ваню бачив я і Қлима.
Може, й не зустріну більш.

ПРОЩАННЯ

Тут я свій і скінчу вірш.
Чи продовження ще буде,
Не скажу вам. Б'ються люди!
Не до віршів тут. Спішу.
Жив лишуся — допишу,
А загину — не забудьте!
На могилі хоч побудьте.
Там, приклавши три перста,
Прихиліться до хреста,
Хай це буде вдень, чи зрана,
Помоліться за Дем'яна.
Жив, грішив, потроху пив,
Всі ж гріхи він смертю змив.

19. $\frac{25 \text{ жовтня}}{7 \text{ листопада}}$ 17 р.
Петроград

ПТАХОЛОВИ

Весною птахолов ловив
Якось перепелів:
Лежав він у траві й дивився
На сіті на свої, що ставив у кущах,—
А перепел, бач, сам ловився.
Можливо, що була приманка на сітях?
Та ніякої там! Довірливо і сміло
На звичний поклик перепел ішов:
Облесник спритний, птахолов
Перепелиний свист підроблював уміло!

Багато в наші дні таких-от шахраїв
Ще є на політичнім полі.
«Земля і воля!»
«Земля і воля!»
«Права!» — «Порядок!» — «Хліб!» —
Свистять з усіх кінців.
Хто вірить всякому «на вид — соціалісту»,
Тим легко опинитися в перепелах.
Судіть же, друзі, не по свисту,
А по ділах!

1917

НА ПАНСЬКІЙ ЯЛИНЦІ

Все це — господи, прости! —
Пилом літ покрило!..
Хлопчик, щось років шости,
Я попав під мило.

Мама вдень мені шкребла
Бруд з голівки й спинку,
І до пана повела,
Смерком на ялинку.

По сніжку на чорний хід
Ми пройшли обачно.
В теплій кухні, як в обід,
Пахне дуже смачно.

Лає Текля від плити
Вдачу панську ницю:
«Бач дали — чи бачив ти! —
Три аршини ситцю!

В гості йти — хоч лізь в мішок;
Тут би треба краму —
Груні ж дано фартушок —
Не прикриєш «страму»!

Груня фиркнула в долонь,
Фартушком труснула.

«Ну, і дівчина ж: вогонь! —
Тітонька зітхнула,—

Все гульба не йде з ума —
Нагуляє лихо!
Ой, диви, іде «сама!»
В кухні стало тихо.

Пальцем мати провела
В мене попід носом;
В кухню панія ввійшла
Й каже в ніс, гундосо:

«Здрастуй, Катю! Ти — з синком?
Муж радий з получки?»
Мама штовх, та шепітком:
«Прикладись до ручки!»

Ззаду шум. Біжать невлад:
«В кухні — мужичатко!»
Глянь-бо, скільки паненят!
Хлопчики, дівчатка...

«А позвем його за стіл!» —
«Що ти, що ти, Піпко!»
Я за материн поділ
Ухопився кріпко.

Запросивсь додому враз —
Як юрбу цю з'очив.
«Дьом, мовчи! Напався сказ,
Чи — якийсь наврочив».

Хтось приніс мені скоріш
Пряника та цяцьку:

«Пряник це, як хочеш — їж». —
«На й — хлопушку хвацьку». —

«От — дикун: ростиш його,
Він же — в час по слову...
Діти, в залу, марш, бігом»...
В кухні — тихо знову...

Текля каже: «Гидь яка!
Теж дали... гостинця!..
Зирять всі на малюка:
Наче із звіринця!»

Груня шепче: «Дьом! пождем:
Напечем-наварим,
Завтра з Теклею прийдем:
От уже — задарим!»

Ніч. Додому йдем хутчій.
Вдома — дух горілки:
Два батьки — чужий та мій —
П'ють в кутку — навхилки.

Заважає спать мара —
Цих сусідів свинство...
Незабутня пора!
Золоте дитинство!..

Січень 1918 р.

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ГУДОК

Десь пізньої ночі простір безмежний
Прорізав твій заклик тривожний, бентежний:
«Вставай, прокидайся, народ трудовий!
Лютує твій ворог лихий!»

Твій голос, підхоплений тисячним гнівом,
Лунав робітничим, схвильованим співом:
«Вставай, прокидайся, народ трудовий!
Шаліє твій ворог лихий!»

Твій заклик почув пролетар закордонний,
І чути у відповідь голос стодзвонний:
«Прокляття катюгам, цій зграї презлій!
До зброї, народ трудовий!»

Почувши тривожну твою осторогу,
Спішить пролетарський загін на підмогу,
І, чуючи кроки його та пісні,
Тремтять вороги навісні.

Священні оплоти труда та свободи,
Застигли в суворім мовчанні заводи,
Кругом робітництво в нестримних полках,
З багнетами в дужих руках.

Гуди ж, наш гудок, понад світом безкраїм
Завзяттям і певністю в те, що здолаєм!
«Вставай, прокидайся, народ трудовий!
Лютує твій ворог лихий!»

1918 р.

«ПРАВДИ»

Буяння юних сил, весна моїх надій,
Найперший успіх мій, натхненний боротьбою,
Все, чим я досі жив в дорозі життєвій,
 Поєднане навік з тобою.

Хоч згряя ворогів не раз тіснила нас,
 Наш славний прапор зневажала,
Та віра в успіх наш жила в душі весь час,
 У серці в нас не помирала.

Перемагаєм ми під прапором твоїм,
Гартуємо свій дух у боротьбі щоденній,
В найтяжчий час ми вірим: у житті своїм
До перемог нових ми йдем в путі огненній!
Червоний звівши стяг під мурами Кремля,

 Стяг «Правди» звівши над собою,
Знай, трудовий народ, знай, руська вся земля,
Ти вийдеш з боротьби — великою й міцною!

1918

МОЛОДНЯК

Тому десь років, певне, з п'ять
Один поміщик в ліс поїхав погулять.

На козлах кучером Омелько:

Не парубок, а велетень якийсь!

«Ну й поросло ж, а порожньо було колись».

Поміщик аж роззявив пельку:

«Омельку! От так молодняк заліг!

Бач, різки де ростуть. Чи нам не взяти їх?

В науку мужикам... на випадок свавілля!»

«Так, так! — Омелько проказав набік. — Так,
так!

Ці різки — перший сорт... Чудовий молодняк...

Як підростуть, ну й добре ж буде кілля!»

Для чого ж байка ця, — про пана та про ліс?
Роки все, бачте, йшли, — і молодняк підріс.

1918

ПРОВОДИ

(Червоноармійська пісня)

Та як матінка мене
Проводжала,
Цілий день моя сім'я
Намовляла:
«І куди ж тобі іти,
Нас лишати?
Не ходив би, Ваню, ти
У солдати!
Певне, в армії штики
Ще знайшлися б.
І самі більшовики
Обійшлися б.
Чи з неволі ти ідеш?
Чи з охоти?
Слухай, Ваню, пропадеш
Ні за що ти.
Мати схудла із лиця,
Посивіла.
Адже в неї без кінця
В полі діла!
Таж і справи на селі:
Любо-мило!
Скільки зразу нам землі
Привалило!

І нема вже тісноти
І в помині.
Та женився б краще ти
На Орині.
Жив би з нею, сину мій,
Не лїнився!»
Тут я матері своїй
Уклонився.
Уклонився всій рідні
Край порога:
«Та не скигліть по мені,
Ради бога.
Та були б такі, як ви,
Скрізь усії,
Що б лишилось від Москви,
Від Росії?
Все пішло б на давній лад,
На недолю.
Узяли б від нас назад
Землю, волю;
Пан ізнову на землі
Сїв би хижий.
Ми б завили в кабалі
Найлютішій.
Не в танець іду в цей час
Танцювати,
Коли кидаю на вас
Свою мати:
З червонармами піду
Я походом,
Смертний бій я поведу
З панським родом.
Що з панами, що з попом —
Знай науку:

В сите черево штиком
Глитаюку!
Не здаєшся? Помирай,
Хрін з тобою!
Буде нам миліший рай,
Взятий з бою,—
Не кривавий, п'яний рай
Клятий панський,—
Батьківщина, вільний край,
Край радянський!»

1918

КАНДИДАТИ НА ЛІХТАРІ

Фон дер Гольц він у Берліні,
У Стамбулі — Гольц-паша,
Гетьман Гольцев — в Україні,
Що не день — то й антраша.

Скільки фарб у цьому Фоні:
Фарби всі на всякий смак!
Фон дер гетьман Гольц в вагоні
«Вуса» крутить, мов «козак»!

Майне тапфере козакен —
Едер герос, курц унд гут!¹
Дуже смілий всі воякен,
Алле гебен дейтшер мут².

Оне орднунг³... бес парятка...
Штет⁴... ді руссіше... земля.
Свій напоїм кобилятка
На московіще кремля!»

¹ Мої браві козаки, всі ви герої.

² У всіх у вас німецька хоробрість.

³ Без порядку.

⁴ Стоїть.

Шахраєві панство скнаре
Помага в злобі своїй.
Фон дер Гольц-пашу в бояри
Хоче висвятить мерщій.

Ні! В *царі* мурло вороже
Згодні висвятить вони:
«Лиш верни нам наші гроші
І порядок поверни!»

Ждуть «порядка» людожери.
Зачекайте трохи там,
І з гетьманської химери
Буде добра користь вам.

Як не хочете розстатись
Ви з царями у думках,
Не прийшлося би (може статись)
Вам із Гольцем хилитатись
На московських ліхтарях!!

[1918]

ПРОВІДНА ЗОРЯ

Бойова пісня

Не завжди буде ніч — мара,
Не вічна мла і жах:
Уже світанкова зоря
Освітлює нам шлях.

Фабричний молот, плуг з долин
Сіяє в тім огні.
І робітник і селянин
З'єдналися в борні.

З'єднала нас навік одна
Неволя й буревій,
Ми непохитні, мов стіна,
Йдемо на смертний бій.

На смертний бій, на ворогів.
В бій! Відступу нема!
Хай морок очі нам затьмив,
Та скоро згине тьма.

Не завжди буде ніч — мара,
Не вічна мла і жах,
Червона провідна зоря
Показує нам шлях!

1918 р.

«ДО ЦЬОГО МІСЦЯ»

У мокрих, подертих онучах,
У драній свитині, в латках,
Дідусь по обніжках колючих
Із торбою вийшов на шлях.

Зігнулись натомлені ноги,
Коли ж доведеться спочить?
Поставлено хрест край дороги,
Під ним хтось забутий лежить.

«Чию це сумну домовину
Кругом обступили поля?
Коли я тинятись покину,
І де мене прийме земля?»

Пора на село вирушати,—
Рушає дідусь навпростець.
Над стріхою крайньої хати
Червоний зорить прапорець.

На стінах строкаті плакати
З царем, куркулем і попом.
«Добридень!»

— «Заходьте до хати!»

І люди до діда гуртом:

— «Пора вже, дідусю, спочити».

— «Заходьте, я свиту вам дам».

— «Куди я прийшов?»

— «У Невкрите».

— «А це що таке?»

— «Комнезам».

І дідові вранці гостинці,—

У новому зодягу дід:

Сорочка, штани, рукавиці,

Кожух, пара добрих чобіт.

«Бери. Не вагайся! Чимало

Добра у лихих куркулів,

Вже щастя й до нас завітало,

До нас, трудових бідаків».

Зодягши на себе сорочку,

Крізь сльози признався їм дід:

«До цього я місця, синочки,

Ішов цілих сімдесят літ!»

6 листопада 1918

ФРОНТОВІ ЧАСТУШКИ

От веселі вам дрібушки,
Фронтові мої частушки.
Ех, дуда моя, дуди,—
Хай народ іде сюди!

Ой до чого люд доводить?
Він буржуя з глузду зводить.
Хоч-не-хоч — зійдеш з ума,—
Торба рветься недарма!

Ех, ти, горе моє, горе,
Зашумів народ, як море!
Адмірал Колчак скавчить,
Що потилиця болить.

Від безсилля виють гади,
Іх немає більше влади!
Адмірал Колчак скавчить,
Чемодани брать велить.

Із якої він причини
Не в верховнім більше чині?
Колчакові більш не жить,—
Від червоних військ біжить!

Вже Колчак по пиці має,
І Денікін жде-прохає.

Пика, правда, завидка:
Так і просить кулака!

Ах ти, виродку поганський!
Пам'ятай кулак радянський!
Як він трісне по тобі,
Більш не схочеш, далєбі.

Ех, калина, ех, малина,
Вже Денікін, мов скотина,
Ай-люлі та ай-люлі,
Лізе, падло, в королі.

Морду скорчивши гидливо,
Мовить так «король» пискливо:
— Ось тобі, народе мій,
Маніфест в руці десній!

Смерть повстанцям-комуністам!
Влада вся капіталістам!
Ось який, народе мій,
Маніфест в руці десній!

В цій руці,— підходьте ближче:
Хрест, казьонка й батожище,
Замість волі та землі!..—
От хто лізе в королі!

І дворянські з ним валети,
В позолоті еполети,
Лізуть «гості» в рідний край...
Іх, народ, мерщій приймай!

Ой ви, гості, хижі гості,
Поламаємо вам кості
І до всіх чортів пошлем
Разом з вашим «королем»!

1919

ТАНЬКА-ВАНЬКА

Фронтowa пісня

Червоноармійці Петроградського
фронту називають танки «таньками».

Танька козирем ходила,
Пил по вулиці мела,
Ваньку-воїна страшила,
Задирикою була!

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!..
Підступить до неї — страх!»
Розхрaбрився якось Ванька,—
Танька, глядь — розбита впрах!

Шана Ваньці молодчині.
Цілить точно раз у раз.
Він наводчиком в частині,
В артилерії у нас.

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!..» —
«Бий падлюку по зубах!»
Як пальне у таньку Ванька —
Танька, глядь! — розбита впрах!

Ванька в армії вояка
Непростий, а перший сорт!

Шле до чорта скрути всякі
І в бою він — сам, як чорт!

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!» —
«Бий падлюку по зубах!».
Як пальне у таньку Ванька —
Танька, глядь — розбита впрах!

А як хто, злякавшись таньки,
Раптом стане задкувать —
Ванька лається: «Без няньки
Ти не звиклий воювать?!»

«Глянь-но Ванька: танька, танька!..» —
«Ну, і що ж? Проймає страх?
Не лякайся!..» Як ухне Ванька,—
Танька, глядь — розбита впрах!

Бач, дали від таньки драла
Там під Детським під Селом.
Ми ж руками таньки брали
Під Одесою, Орлом.

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!..» —
«Ну і що ж? Проймає страх?
Не лякайся!..» Як ухне Ванька,—
Танька, глядь — розбита впрах!

Танька грузне у болоті,
Не пройде вона в снігу.
Лиш поткнеться до піхоти —
Вистав пушку... і гу-гу!

«Глянь-но, Ванька: танька-танька!..» —
«Де вона?.. Потерпить крах!..»

Як пальне у таньку Ванька,—
Танька, глядь — розбита впрах!

«...Не злякає танька смілих.
Почастую калачем.
Не повернеться до білих,
Як повернеться — з плачем!»

«Глянь-но, Ванька, танька, танька!..» —
«Не втече!.. Ану — шарах!»
Як пальне у таньку Ванька! —
Танька, глядь — розбита впрах!

Вже і в нас тепер уміло
Стали таньок споряджати:
Та не в таньках, братці, діло:
Боягузу... скрізь тікати...

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!..» —
«Ну і що ж? Проймає страх?
Не лякайся!..» Як ухне Ванька,—
Танька, глядь — розбита впрах!

Шкурник вічно в злій тривозі.
Погляда в страшні очки.
Йдуть підводи по дорозі —
Він кричить:— броньовички!

«Ванька! танька пре он з ходу!
Захищатись — не берись!»—
«Ти здурів? Та це ж підвода.
Ну, й лякливий, щоб ти скис!»

Бабці палку варто зняти —
Боягуз уже тіка.

Загартовані ж солдати,
Ті — сильніш броньовика.

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!..» —
«Преться стерва?.. По рогах!»
Як пальне у таньку Ванька,—
Танька глядь — розбита впрах!

Танька теж не без осічок.
Мокрий ґрунт — не побіжить.
І завзятий чоловічок
Підірве її умить.

«Глянь-но, Ванька: танька, танька!..» —
«Добре... стукнем... Це наш фах!»
Як пальне у таньку Ванька,—
Танька, глядь — розбита впрах!

Танька — цінний приз для смілих.
Боягузу — жах вона.
Варто таньку взять у білих —
Білим зразу гріш ціна.

З страху витимуть білята,—
Тут їм ще раз — духу дать,
Замигають тільки п'яти,
Як почнуть вони тікати.

Таньці вслід рачкують лише...
Гади з білої орди.
Таньку збий — вони, як миші,
Розбіжаться — хто куди;

Врятуватись тільки раді...
Воїн! дужче натискай!

Таньки, пушки і снаряди —
Все у білих забирай.

Хоч не в таньках, братці, діло
(Тра сміливість поважать!),
Та вже й ми тепер уміло
Стали танки споряджать.

Ванька — онде! — через ниву
Пре на таньці, молодець,
Лупить білих в хвіст і в гриву!
Тут і пісеньці кінець!

[Жовтень, 1919 р.]

КОМУНІСТИЧНИЙ ЗБІР

ВСТУПАЙТЕ ДО КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ!

Товаришу, на грізній грані,
Стоїш ти з нами у бою.
Тож знай: в цей час на полі брані
Ти долю вибореш свою!

Того уб'є сваволя гніту,
Хто духом нищий, хто ослаб:
Ти — є новий хазяїн світу,
Або ти — раб, нікчемний раб!

Вже ворога поникли стяги,
Товаришу, добий його!
Сталеве, враже вістря шпаги
До серця проника твого!

А ти — почувши голос кличний,
Готов до відсічі? В містах —
З'явивсь на збір комуністичний?
Чи ти готов на бій зустрічний?
Чи став ти в бойових рядах?!

1919

ПАМ'ЯТАЙТЕ ПРО НЕПИСЬМЕННИХ!

Колись царі держали довгий час
У темряві, у злиднях нас.
Народна темрява — в народнім бідуванні.
На Україні неписьменних розвелось так,
Що люд письменний — крапля в океані.
Писать ми вмiли тільки на паркані,
А мудрість наша — в молитвах.
До вас, що прочитаєте моє писання,
Звертаюсь я: з книжок діставши знання,
Ви поділіться потім цим добром
З тими, хто з розумом сліпим і темною душею
Простує, неписьменний, стежкою-межею,
Далеким, невторованим, важким шляхом.
Хай сонце їх осяє крицею своєю!
Так гірко неписьменним быть, так гірко быть
сліпцем.
Не тільки нас одних, їх били теж бичем,
Вони ще гіршої, ніж ми, зазнали долі.
Тому ж, нехай у цей великий час,
У дні червоної, нової волі,
Научаться вони читать у нас,—
І зрозуміють, на яку ступити ногу,
Щоб вийти на простору, сонячну дорогу.

1919

РОБІТНИЧЕ ПРИВІТАННЯ

З нагоди 50-ліття Володимира Ілліча Леніна

Ще не уляглося кипіння урагана,
Ще корабель дрижав на збурених валах,
Але, скоряючись мистецтву капітана,
Штурвал упевнено ходив в його руках.
Покривши бурі шум похвальними словами
І оточивши колом збудженим того,
Чий геній корабель вів бурними морями,
Весь екіпаж вітав керманича свого.
Обвівши моряків спокійними очима,
На привітання їх промовив капітан:
— Ви славите мене звиягми своїми.
Та... де ж невтомний друг, товариш наш,
Хуан?
— Еге!— хтось відповів тоді глузливим
тоном:—
Хуан вітає тебе збирається... в порту.
Тепер внизу гримить він молотом невтомним,
Зшива пробоїну в борту!—
І мовив капітан:— Скажіте ж ви Хуану:
Штурвала випустить не можу я із рук.
Хай дужче б'є Хуан,— його я слухать
стану:
Миліший всіх вітань мені цей буде стук!

Коли ми Ілліча вітаємо разом,
То, друзі, похвали з нас буде той достоїн,
Хто стука молотом (але не язиком!).
Й рятує корабель від тисячі пробоїн.

22 квітня 1920 р.

ТРУД

Зв'язок згубивши з буднями простими,
Віддавшись весь роботі фронтів,
Шукаю до «гвинтівки» слова-рими,
Що в лад було б команді бойовій.

Та слово є — священне і єдине,
Те слово — Труд. Горить вогнем воно,
Воно звучить карбовано, глибинно,
Вся наша міць, вся віра — з ним одно.

Суботник наш — в майбутнє шлях
безстрашний.

Тож пам'ятай: він тернами поріс.
Хто комуніст — той трудівник є справжній,
Не трудівник — він є не комуніст!

3 жовтня 1920 р.

ПРАВДА - МАТІНКА

АБО — ЯК ВІДРІЗНИТИ НА ФРОНТАХ
СПРАВЖНІ ЛИСТІВКИ ДЕМ'ЯНА БЕДНОГО
ВІД БІЛОГВАРДІЙСЬКИХ ПІДРОБОК ПІД НИХ

Воджу пером я, людоньки,
По білому листу.
З народом же гуторити
Я звик начистоту.
За словом, як відомо вам,
Не лізу я в карман,
Та не любив ізроду я
Вдаватись до оман.
За *правду* розпинаюсь я
Уже багато літ,
І за словечко кожее
Ладен держать одвіт.
Написано — підписано,
Читай — міркуй, дивись.
Любов і люта зненависть
В грудях моїх сплелись:
Любов — народу бідному,
А зненависть — панам,
Царям, попам, поміщикам
І всяким там «чинам».
За те, що я повідую
Всю правду бідняку,

Мене б пани повісили
На першій же сучку.
А поки що до іншого
Вдаються навісні:
Друкують чахлі віршики,
Що сповнені брехні.
Та ще й моїм, бач, підписом
Скріпляють ті рядки,
Щоб їх брехню за істину
Вважали простаки.
На підписах підроблених
Не виїхать панам.
Мої чи панські вірші ті,—
Взнать легко, друзі, вам:
Одного шляху з Леніним
Іздавна я держусь.
Червоним нашим військом я
Гордився і горджусь.
Мені у правді, в щирості
Став рідним більшовик.
В моїм кутку два образи:
Робочий і мужик.
За лад комуністичний я
Стояв, як і стою.
Заводчикам, поміщикам
Пощади не даю.
Розвіять хочу темряву
Серед людей знанням.
Я — ворог бабським вигадкам,
Попівським всім пліткам.
Як ви, люблю вітчизну я,
Але не Русь-рабу,
Якою пан міг правити,
Вершить її судьбу.

Люблю я Русь народную,
Радянський вольний край,
Де глитаєм — навіки зась,
Де всім трудящим — рай.
І ще, скажу я, друзі, вам,
Приміта в мене є:
Що ваша мова рідная —
Оружжя то моє,
Без викругасів, хитрощів,
Без плетива прикрас,
Вона всю правду-матінку
Говорить повсякчас.
З джерел народних силу п'є,
Черпає без кінця.
Не потерпить вона брехні
Й не збреше мова' ця.
У Кривди — голос лагідний,
Медовії вуста.
У Правди — річ докірлива,
Сувора і проста;
У Кривди — сто пролазочок,
У Правди — їх нема;
У Кривди — путь покручена,
У Правди — путь пряма.
В чоботях Кривда в лайкових,
А Правді б личаки,—
За Правдою ж за босою
Ми підем навпрямки!

[1920]

* * *

Баба з печі: «Ох-ох-ох!
Ох-ох-ох!
Ох-ох-ох!
Вже про нас не дбає бог!
Де ж той бог?
Де ж той бог?
Як послухаєш дівчат,
Цих дівчат,
Цих дівчат,—
Їм би жить на інший лад,
Їхній лад,
Їхній лад.
Молодиці ж — сором їм,
Сором їм,
Сором їм,—
Вже забули божий дім,
Божий дім,
Божий дім.
В свято в церкві — пустота,
Пустота,
Пустота,—
Їхня віра вже не та,
Ох, не та!
Ох, не та!

Мужики у Ради йдуть,
В Ради йдуть, —
В Ради йдуть, —
А баби — за ними в путь,
З ними в путь,
З ними в путь.
Сперечаються дядьки,
Ну й дядьки,
Ну й дядьки,—
Та й баби у балачки,
В балачки,
В балачки.
Страх і сором — ніпочім,
Ніпочім,
Ніпочім,—
Всі права дали вже їм,
Воля їм,
Воля їм.
Баба розум має свій,
Має свій,
Має свій,—
Їй перечити не смій,
Ні, не смій!
Ні, не смій!
Баба з мужиком — рівня,
З ним рівня,
Всім рівня,—
Отака-то вже пеня,
Ох, пеня,
Ох, пеня!
Ні, не те було колись,
То ж колись,
То ж колись,—

Чоловіка бережись,
Бережись,
Бережись!
Він по спині нагаєм,
Нагаєм,
Нагаєм,—
Ми слухняними стаєм,
Всі стаєм,
Всі стаєм.
Що захочеш, те й роби,
Те й роби,
Те й роби,—
Тільки не копиль губи,
Ой, губи,
Ой, губи!
Та живи, як бог велів,
Бог велів,
Бог велів,—
Мій-от Клим так вік заїв,
Вік заїв,
Вік заїв.
Хай йому земля пером,
Хай пером,
Хай пером! —
Через нього я з горбом,
Я з горбом,
Я з горбом.
Та йому я... а ні-ні,
А ні-ні.
А ні-ні! —
Так жили ми не одні,
Не одні,
Не одні.
Значить, був такий закон,

Був закон,
Був закон,—
Слухайся без перепон,
Перепон,
Перепон.
А тепер настав народ,
Ну й народ,
Ну й народ!..—
Баба сонно хрестить рот,
Хрестить рот,
Хрестить рот.
І бурмоче, мов мара,
Мов мара,
Мов мара:
«Ох, стара вже я, стара,
Ох, стара,
Ох, стара!
Помирать мені пора!..»
Так, пора,—
Так, пора!

1920

ЮНІЙ ГВАРДІЙ

Час глухий, п'ятьма зловісна...
І забитість і нужда...
Ой, години лиховісна,
Молоді ж мої літа!

Перед ким мені, хлопчині,
Не прийшлося спину гнуть?
Книги й люди — ви, єдині! —
Сам до вас шукав я путь.

Взнай — як все покрито млою —
Де тут гад, а де рідня?
Сиротливо, самотою
Брів я сліпо навмання.

Вправо йшов я — перехожий,
Вліво брав — не по прямій.
І дрижав лякливим дрожем
Голосок незрілий мій.

Нашій молоді здоровій
Я уже в дядьки годжусь.
На обличчя повнокрові
Все дивлюсь — не надивлюсь.

Чи загра шумливим роєм
В нових школах, гомінкиї —

А чи пройде гордим строем
Комсомол наш бойовий,

Я, старіючи потроху,
Молодим горю вогнем:
«Гей, хлоп'ята! Дружно! В ногу!
Ми ще ворога зігнем.

Жде загин його — в двобої.
Жде нас сонце нових літ!»
Юній зміні від старої —
Героїчний наш привіт!

3 серпня 1922 р.

ОПУДАЛО

Напис на пам'ятнику Олександрю III в Ленінграді.

Покарані були мій син і батько мій,
І марно я прожив життя своє безславне:
Торчу опудалом в країні я своїй,
Що скинула навік ярмо самодержавне.

*Передостанній самодержець всеросійський
Олександр III.*

1922

ГОЛОВНА ВУЛИЦЯ

Поема

1917 — 7. XI — 1922 р.

Трум-ту-ту-тум!
Трум-ту-ту-тум!
Рушили, рушили, рушили грізними,
Лавами пружними, наче залізними:
Грізно ходою громохкою труд
Рушив у путь —
Ідуть,
Ідуть
На останній ворожий редут!

Вулицею головною — збентежений,
Зблідлий, тремтячий, немов ошелешений,
Жахом смертельним знедосвіду вжалений,
Бігає клубний ділок накрохмалений,
Пройда-лихвар і пройдисвіт-купець,
Мануфактурник і модний кравець,
Туз-хутровик, ювелір патентований,
Бігає, рветься тривожно-схвильований
Криком і гомоном, чутним за стінами,
Біля приміщень з бучними вітринами,
Між облігацій і сейфів контори, —
Руський і німець, француз і єврей

Мацають шкворні, сигнали, підпори:
— Гей, наладновуйте ковані штори!
— Агей!
— Агей!
— Агей!
— Агей!
— Ось їх замирять вогнем батарей,
Щоб бунтувать заріклися навіки!
З гуркотом падають темні повіки
Вікон зеркальних, дубових дверей.
— Агей!
— Агей!
— Що ж ви там гаєтесь, наче каліки?
В серці ховаєте зраду і лють!
Спільно з мерзотою дух свій гартуєте!
— Чуєте?
— Чуєте?
— Чуєте?
— Чуєте?
Ось вони... Бачите? Близько вже чуть!..
— Ідуть!
— Ідуть!

В силі дозрілій, могутніми лавами,
З спільною волею й серцем одним,
З болем єдиним, з вогнями кривавими
Стягів багряних у небі над ним,
З сірих притулків,
З темних завулків,
Збитих, розмитих, розкопаних, пилявих,
Гнівню здіймаючи тисячі жилавих,
Чорних, шорстких, нагорьованих рук,
Тисячоліттями скутий, стриножений,
Владно прорвавши лихий, заворожений,

Каторжний круг,
З прірв, що до фабрик задимлених туляться,
Вийшов. Новітній Господар на вулицю,
Вийшов — і все одмінилось навкруг:
Вулицю вже, Головну, непоправною
Млосною трясцею трусить і б'є,—
Волею мас робітнице-державною
Владна загроза над нею встає:

— Все це — моє!

Вулиця, місто, палаци, канали,
Банки, пасажі, вітрини, квартали,
Злото, тканини, до їжі — що є,—
— Все це — моє!

Бібліотеки, театри, музеї,
Сквери, бульвари, сади та алеї,
Мармур і бронза, що втіху дає,—
— Все це — моє!

В сказ Головна обізвалася вулиця.
Наступ спинивсь. Загороджено шлях.
Спідлена зграя стервятників щулиться,
Кігті кривавить в робочих серцях.
Вмить найжачившись мертвоязиками
Списами, шаблями з кожних воріт,
Вулиця сповнилась зойками дикими,
Лайкою, тюканням, стогоном, криками,
Форканням кінським і дробом копит.
Порснули люті роз'юшені зграйки
З нір поліцейських, з жандармських засад:
— Риссю... в атаку!

— Бий їх прикладом!

— Бери їх в нагайки!

— Жени їх назад!

Шаблею, шаблею, котрії з стягами,
Щоб не збиралися бїльше ватагами,
Знали б, ха-ха, свій станок та верстак,
Так їх! Так!!

— В світі така неможлива okazія!

— Темна голота!...

— Татарщина!..

— Азія!..

— Хами!

— Падлюки!

— Худоба!

— Сліпці!

— З писком свинячим — пшеничного

борошна!

— Всипала їм жандармерія хороше!

— Хвацько попорались також донці!

— Бачили гасла?

— Отрутою ділляно!

— Чернь відійшла, але знов про права...

— Правда, що безліч робочих постріляно?

— Жертви... Без жертв боротьби не бува.

Якщо не сприймуть, що ми їм нараяли,

Хай начуваються знову біди!

Знову зеркальні вітрини засяяли,

Всюди криваві замито сліди.

Вулиця в захваті тим, що врятована,

Наче в запоні пливе світляній.

Публіка чиста високошанована

Човгає, жвакає знову на ній.

Жвакає тупо, з байдужою звичністю,

Мірячи час свого жвакання вічністю,

Вірячи твердо, що з рабством своїм

Стерпиться, звикнеться «хам ошелешений», —
Що не поверне розбитий, збентежений,
Як не вертається з незвіді грім!

Знову...
Знову...
Хвиля знялася міцна...
Рушить зогнилу основу...
Падає важко стіна.
— На!..
— На!..
— Раз, два,
Міцно!
— Раз, два,
Разом!
— Руш битв
Лік!

Грянув сімнадцятий рік.

— Хто там?
Хто там
Скімлить сполохано: «Стій!»
— Хто по глитайським оплотам
Постріл дає холостий?
— Хто там пропорскує плазом?
В пекло буржуйських пролаз!
— Раз, два,
Разом!
— Іще
Раз!

— Тут блюдолизам не вільно!
Власть — робітничий клас!
— Раз, два,
Спільно!
— Раз, два,
— Раз!!
— Хто нас збороти береться?
Ми стоїмо, як стіна!
.
Під диктатурою гнеться
Вулиця Головна!!

ЕПІЛОГ

Колії, злами — путі історичної...
Вдарив — чи перший, чи другий? — дзвінок.
Грізні часи боротьби титанічної —
Ось наш звитяжний лавровий вінок.

Друзі, не вірте влещанню брехливому:
«Ви переможці! Чолом вам, авжеж!»
Скигленню також не вірте лякливому:
«Труднощам нашим не бачимо меж!»

Хай нашу вулицю звуть ще підтинками
Поруч з Проспектом панів — Світовим.
Чи не тримається він лиш застінками
Та перевабництвом, вже неживим?!

На Головну на свою наступаючи,
Чи не втрачали ми в наступі кров?
Так, але заново силу збираючи,
Ми наступали — знову і знов.

Фронту Червоного повною мірою
Лінія ще не тривка, не міцна.
Та чи сповнятиме це нас зневірою?
Чи не міцніє щоднини вона?

Стійте ж на варті здобутого муками,
Зріє часу всемогутній засів,
Повняться далі бадьорими звуками,
Громом живих бойових голосів!

Друзі, вдивіться в заграви розковані,
Вслухайтесь в дальній розбурханий шум:
Наші резерви ідуть загартовані.
Трум-ту-ту-тум!
Трум-ту-ту-тум!

Рушили збройно, дедалі зближаються,
Ланками в лаву залізну еднаються:
Грізно ходою громохкою труд
Рушив у путь —
Ідуть,
Ідуть
На останній всесвітній редут!

1922

ЛЕНІНСЬКОМУ НАБОРУ

Печаль моя, тебе чи затаю?
Мовчання викаже журбу мою.
Та будять морок сполохи високі.
Помер наш вождь. Та рать його в бою,
І вартових тверді нам чути кроки.
Прощай, Ілліч! Оплачу смерть твою
І закінчу «перепочинку» строки.

Пролинув стогін: «Вождь, Ілліч погас!
Хто ж поведе несхибним шляхом нас?
Де голос той, пророчий і натхненний?»
І потекли, мов лава, в той же час
Поповнення в готовності священній.
Вмер Ленін, та живе робочий клас,
І в нім горить вождя безсмертний геній!

Ось мавзолей. І траурний убір.
Тут будем ми трубить військовий збір.
Тут — наш олтар і наш ковчег завіта,
Нехай в тобі, наш «ленінський набір»,
Знаходить варту ця святиня світу!
Ти звідціля, коли посуне звір,
Пошлеш бійців для грізного одвіту.

1924

СНІЖИНКИ

Усі дороги й лісові стежинки
Засипала завія снігова,
І падають, і падають сніжинки,
Ялинку білий смуток укрива.

Заковане журбою льодовою
Мовчання бідних селищ навкруги,
І знову він встає переді мною,
День, повний вщерт смертельної туги.

Здавалося: земля з путі звернула,
Здавалося: весь світ укрила тьма.
І холодом відчаю знов зітхнула
Налякана, засмучена зима.

Чи я забуду плач людей круг Горок,
І проводи вождя, і скорб в полях,
І лаптів тисячі, що в зимний морок
За Леніним утопували шлях!

Ішли за ним із гірок на долинки,
З замету на рівнину крижану.
І падали, і падали сніжинки
На вкриту снігом Ленінську труну.

21 січня 1925 р.

ВПЕРЕД І ВИЩЕ!

На ниві чорній ратай скромний,
Тягну я свій немудрий гуж.
Вірш не люблю я карколомний,
Він неясний для людських душ.

Люблю я форму чітку, строгу,
З народним говором в ладу,
Іду на втоптану дорогу,
Доступну всім я річ веду.

Думки мої і мова — прості, —
Чужі фальшивій новизні, —
Мов джерело на високості,
Вони прозорі та ясні.

Зате, коли я сміхом гордим
Гадюк і сов злякаю всіх,
В одвіт звучать мені акордом
Мільйони голосів дзвінких:

«Давай?!» — «Да-вай!» — У русі маси.
«Звалив?» — «Уже!» — «Без зайвих слів!»
Які смішні мені гримаси
Літературних маклерів!

Навіщо Правді позолота?
Мій чесний вірш, розкрилюй лет!
Від перегнилого болота
Літературщини — вперед!

1924

ЧЕРВОНОФЛОТЦЯМ

Кричу я про «фракційні міни»,
З них не спускаючи очей,
Червонофлотські іменини
Без мене пройдуть в рік оцей.

В Москві, спинившись на причалі,—
В натхненні трудівничих літ
Я, марсовий есмінця «Сталін»,
Вам посилаю свій привіт!

16 травня 1926 р.

НІХТО НЕ ЗНАВ...

(22 квітня 1870 року)

Був день, як день, звичайний, звичний,
В намітку вдягнений просту.
Гримів суворо голос зичний
Городового на посту.
І камілавку вдягши гордо,
Служив в соборі протопоп,
Та в монопольці біля входу
Шумів із ранку п'яний скоп.
Перекупки товклись на ринку,
Дзвінки, як мухи на меду.
Міщанки-кралі без упинку
Крутились в ситцевім ряду.
На двері у казеннім домі
Мужик із тугою глядів,—
І «маніфест» в очах сіромі
На дошці вицвілій жовтів.
На каланчі крутивсь без тями
Пожежний звірем на кільцю,
І солдатня під матюками
Марширувала на плацу.
Униз тяглась обозів лента:
У борошні бурлаки йшли,
Кудись убогого студента
Чини з поліції вели.

Якийсь на підпитку фабричний
Кричав, жалів, комусь грозивсь:
— «Про-щай, студентик горемичний!»

.
Ніхто, весь край, що не збудивсь,
Не знав, хрест несучи одвічний,
Що в день оцей, простий і' звичний,
В Росії... *Ленін народивсь!*

22 квітня 1927 р.

«ТИХИЙ» ОКЕАН

«Становище, що створилось, дає змогу англо-американській дипломатії... забезпечити мир в Тихому океані і порядок у Китаї».

(„Дейлі телеграф“).

В Крилова-діда є рядки
У байці, де два мужики
Кажуть, належне віддаючи забавам,
Що буде війна небавом:
«Війна з Китаєм:
Наш батенька велів взять дань з китайців
чаєм!»—
В зв'язку ж із цим випадком Хомі: «Ви знаєте
Хому?
Забриють лоб йому».
Діло Хомки, певно, безнадійне:
І на біса ті на світі війни!
Поженуть Хомку невідомо куди,
Як було воно завжди.
Помиралі Хомки
І Хомчині потомки
До недавніх днів,
Аж поки всяк не врозумів:
Царя-батеньку спровадили до біса на службу,
А з китайцями вступили в дружбу.
Та от що досадно:

У друзів щось неладно!
Грабителям за горло їх беруть
За «батеньку-царя» ще спритніші, мабуть,
Борсаються друзі в боротьбі з багатими
Американськими та англійськими
дипломатами.

В співчутті до них кречке не один руський
Хома:

— Ось вони, бур-р-жуї, врази їх чума!

Не дають китайцям покою.

Та їх би отак, рукою,

На наш взірць —

Та й справі кінець!—

Підбадьорив би китайців Хомка,

Та китайська мова — головоломка.

Але є у Хомки два слова пречистих,

Бадьорих, міцних, вогнистих,

Революційних, що кличем гримлять

многотонним

Над китайським народом п'ятсотмільонним,

І розуміє весь Китай ці слова:

— Ленін!.. Москва!—

Каже один буржуй до другого й зітхає:

— Недобрим вітром тягне із Шанхая!

— Не перейшов би той вітер в ураган!

— От вам і Тихий океан.

Англо-американські буржуї з жалю аж до
сліз, бач, схильні

Та такі вже богомільні.

Стали робить здавна, щоб був зиск,

На китайців тиск,

Натискали з моря і з суші,

«Спасали їх душі»,

Обертали, ретельні над міру,

«В християнську віру».

Посилали попів. Попи відкривали школи,

Де вирікали євангельські глаголи,

На першій пароплаві прибували святі отці,

На другій пароплаві — купці,

А на третій — солдати, а в них — карабіни,

Як не є — «варварські країни».

Та що більше «варварських» китайців

просвіщали,

То китайці старцями ставали

І, перейняті духом такої незлоби,

Втрачали у нужді риси людської подоби.

Попи їх травили опієм релігійним,

А купці — опієм наркозним, злодійним.

Одні травили «душу», а другі — тіло.

Загальне «культурне» діло!

В подвійну Китай павутину обмотували,

А потім із нього жили вимотували.

І тихий був стогін раба-великана

На березі Тихого океана.

Нема сумнішої картини.

Ми самі ледве уникали такої павутини,

Бо англо-американські благодійники

Хотіли і на нас надіть ошийники

І до китайців припрягти.

Та довго річ про це вести.

Ми виявилися кобилкою

З брикливою занадто жилкою:

Ті, що її нуздать вхопилися,

Багатьох зубів не долічилися

Й відскочили — батіг їх тільки трісь!—

Та про це поговорим колись.

А нині милуймось картиною такою:
За китайською стіною
Богатир — народ п'ятисотміліонний,
Досі тихостогний,
Огрітий ворожим бичем,
Гнівню повів плечем.
І голосом зичним,
Для вуха ворожого таким незвичним,
Прогримів у люті катам на смерть:
— А геть!

Почати — сил не мало.

Та перше слово прозвучало.
Стислась мускулиста рука:
Угадувать терміни — справа важка,
Та недовго ждять — можна сказати зарані:
Буде буря в Тихім океані,

7 червня 1925 р.

«АНГЛІЧАНКА КАПОСТИТЬ»

Всім, всім англійським «твердолобим»

РАДІОГРАМА

Помилка... що Великобританія безперервно організовує змови проти Союзу Радянських Соціалістичних Республік і з цією метою ніколи не припиняла скеровувати політику таких країн, як Польща, балтійські держави та Персія — в бік орієнтації, спрямованої проти Радянської Росії.

Ніякими запевненнями з боку уряду його величності не вдалося розвіяти цієї нав'язливої ідеї.

(З останньої англійської преси).

Алло! Алло! Алло!
Слухайте мої радіоакорди,
Лорди,
Мілорди,
Хікси, Джойнсони,
Командори Лемпсони!
Та інші там «твердолобі» персони!
В Радянській Країні милій,
На комуністичній хвилі,
Із станції Комінтерну,
Що світ весь оберне,

Говорить Дем'ян Бедний,
Мужик вредний,
Якого мужицький родовід —
Знаменитий на весь світ,
Що походить від древніх мужицьких дворів,
Від першо-ратая і культууро-оновника!
Слухайте, лорди, нащадки кухарів,
Псарів і конюхів Вільгельма Завойовника!
Вам говорить персона надто примітлива,
По-більшовицьки ущіплива,—
Говорить, як завше, вірно і в лад
З Країною Рад:
Не страшний нам военний чад,
Мілорди битливі!
Ми — не лякливі.
«В сімнадцятім» вчилися, в люту негоду.
На всякі роги ми знайдем колоду.
Робітники при думці своїй:
Вони у нас завше в курсі подій,
Пролетарським настроєм чим далі твердіші.
Та ви, мілорди, «наймудріші»,
Навколо відсталого завше гасаєте,
Мужиків —
Диваків
Шукаєте.
Диваки ці, мовляв, ні на чому не знаються;
Більшовицьким словам не скоряються;
Не піднять більшовикам мужицьку сторону,
Щоб вона схвалила війну
Із злими та прегордими
Англійськими лордами.
А чи ж так, якщо правду сказати?
У мужиків радянських мізок не з вати:
«Мужик хмурний, та розум у нього ясний»,—

Розуміє він добре — з ким йому бути,
І чому це ваш мінзаксправ
До голови нам хоче ноги загнути.
Не до вподоби вам Влада Рад?
Поклала під вас сотні мін підряд?
Своїх прогнавши багатіїв,
Вона й з чужими не церемониться?
Вона, — хай там покрик хоч яких ворогів —
З дороги своєї ступити не згодиться?
В цьому наша вина?
А вам би — одна
Давнина?
Помириться з вами — і ляжуть шляхи нам
широкі?
Чому ж це із ранніх дитинства років
Скрізь чув я, це стало звично,
Що «англічанка» для всіх нас — завжди
лиходій.
Чому це народ так думає мій,
Чому ця ідея живе споконвічно?
Чом говорить мужик наш, — послухай піди, —
Чом у нашім народі прислів'я це ходить:
«Англічанка» нам капостить, підла, завжди!»
«Англічанка» нам, стерва, шкодить!»?

Після цього чи ж треба від діла відходити —
Мужикам гуторити,
Що ми вам, чер... Черчіллям завжди ціну
знали,
Що ви, один чорт, шкодити не переставали
Ні при владі царській,
Ні при владі пролетарській,
Що вам не вгодила радянська сторона
Тим, що вона,

Не як царська, — дуже міцна,
Що в цьому її основна вина,
Що, на ваше нещастя, повсюдно
Боротись з радянською владою трудно —
Трудніше, ніж царську зламати силу —
Злочинну, продажну, прогнилу.
Дратує вас втрачений здобичі запах.
Адже здобич яка, — відомо зарані:
«Двоголовий орел» тріпався в лапах
«Лева Британії»!

А радянська влада — міцна в цім питанні!
Розумно поступлива, проте,
Не дасть себе скривдити ніде,
І вашої не боячись провокації,
Викриває ваші махінації;
Хай знає наша країна міцна,
Хто нападаюча сторона,
Хто для вдоволення свого апетиту,
Не пребує роллю політичного бандита,
Хто так «культурно» говорить спочатку,
Потім прагне всадити нам в череп свинчатку!
Вам не вадить, мілорди, одначе,
Перш, ніж «па» виробляти, дивуючи світ,
Подумать — ще й добре подумать — про здачу
І помацать свій череп як слід.
На цьому кінчаю,

Належно вітаю —

Дем'ян Бедний — мужик вредний.

27 лютого 1927 р.

ПЕРСПЕКТИВИ

Ції долі й цих талантів,
Сери, лорди і мілорди,
Хоч ви пишні й дуже горді,
Вам цуратись — річ даремна:
Вже нависла хмара темна
Понад вами. Вашу зграю
Зараз гонять із Китаю,
Завтра, певне, поруч з вами
Може трапитись те ж саме!
Післязавтра лорду, серу,
Всю британську атмосферу
Спішно кинуть доведеться.
Біля вас погибіль в'ється,
Чи зумієте втекти ви?

.
Перспективи!
Перспективи!

30 березня 1927 р.

«ТРИУМФАЛЬНИЙ ШЛЯХ» ЗРАДНИКА

«Таймсу» повідомляють з Гонконга, що серед пасажирів французького пароплава «Шенонсо», що відпливає в Європу, перебуває і Чан Кай-ші.

(З газет).

«Герой» оцей, гадючої породи,
Таки діждався нагороди:
Фортуни колесо скрипить,
Домігся Чан Кай-ші надійного маршрута:
І замість Пекіна — каюта
На «Шенонсо» готова вмить.
Чи так його взяли французи, чи за плату?
І привезуть куди? І як маршрут узнати?
Простежить хочеться кар'єру Чан Кай-ші
До краю, до межі!

1927

ХТО НАВІВАЄ, А ХТО ЗАВАЖАЄ

(Навіяння до радію)

В Бостоні були зроблені досліди навіяння по радію. З центральної станції диктор у певний час заявляв численним слухачам: «Я прошу вас робити те, що я скажу. Слухайте мене. Опустіть руки. Тепер ви відчуваєте, як ваші м'язи слабнуть».

Американці пророкують новому методі навіяння величезне майбутнє.

(З газет).

Капіталістські там краї.
Капіталістська там наука.
В Бостоні — людоньки мої!—
Яка там вигадана штука!

Тобі, читачу, чи мені
Почнуть без всякого втручання
Навіювать у певні дні
По радію переконання!

Та новина ця не нова,
І не нова і тупорила.
Секрет навіяння Москва
Давним-давно уже відкрила.

Заморська хвиля потайна —
Чого б навіювать не стала!
Давно б весь світ трясла війна,
Коли б Радянська сторона
Навіянням не заважала!

1927

У МОСКВІ НЕ ТОЙ КЛІМАТ

«Серед загального сміху Джойнсон Хікс в парламенті заявив, що англійське міністерство внутрішніх справ не має влади над російським кліматом».

(З газет).

Глянь, як оскалив псячу морду!..
Гр-р-р-р... Ви безвладні, чорт візьми,
Над нашим кліматом, мілорди,
І... над радянськими людьми!

25 квітня 1928 р.

У НАС НЕ ТАК, У НАС ІНАКШЕ

«В центрі Нью-Йорка зносяться два театри і буде побудований 65-поверховий хмарочос під контори».

(З газет).

Від грошей зло для душ буває.
Театри? Сцена? Це ж розор!
І *храм мистецтва* відступає
Під сильним натиском *контор*.

У нас не так. У нас інакше.
Хай в дечому бідніші ми,
Зате у нас душа багатше
Країни долару і тьми!

2 червня 1929 р.

ЧИРЯК

В папській «державі» (Ватікані)
налічується всього 382 жителі.

(З газет).

Держава теж! І чути дико.
Молитви царства — не труда.
Таке маленьке, невелике,
А скільки шкодить ця орда!

1929

ГРІЗНИЙ ЗНАК

В Нью-Йорку відкритий новий неврологічний інститут. В зв'язку з цим повідомляють, що кожен двадцять п'ятий житель США лікується в лікарні від нервової хвороби або божевілля.

(З газет).

От так життя!
От так Америка!
І рима їй ця до пуття:
Істерика!
От вам і зверхкапітал!
Чого плоти його варті.
Таж цей матеріал
Не для легкого жарту.
Від нього не відмахнутись словом одним,
І задуматись треба добре над ним.
Таж не треба тут навіть особливої вченості,
Просто слід тільки мати розум ясний,
Щоб зрозуміть цей знак навісний —
Грізний знак *приреченості!*

1929

НАСКРІЗЬ ЧОРНИЙ

Американський мільярдер Кіп-Рай-
пендер порушив клопотання про
розлучення, обурений тим, що дру-
жина його приховала наявність в її
роду негритянської крові.

Чи чули? Варто знати всім.
Мільонер обуривсь! Гнівno стиснув брови!
Він «чорної» не терпить крові,
Хоч совість вся пречорна в нім!

1929

МОРОК

Рівно через 150 років після виходу з друку відомого роману Вольтера «Кандід» Бостонський суд видав наказ про заборону продажу цієї книги, як «непристойної». В книжкових магазинах Бостона конфісковано 15 примірників.

(З газет).

Недавно *Дарвіна* кляли,
Вже й на *Вольтера* йде цькування.
Вони б під сумнів узяли
Й землі круг сонця обертання!

Старорежимних глупаків
Колись паплюжив сміх Вольтерів.
І ось тепер — хто б думать смів! —
В печерну тьму яких віків
Країна йде мільярдерів?

30 травня 1929 р.

ВІДКРИТТЯ, ЧИ БА!

Агентство «Рейтар» повідомляє:
«Виступаючи з промовою в Чінфорді (поблизу від Лондона), колишній міністр фінансів консервативного уряду Черчілль сказав, що наявність антисоціалістичної більшості в парламенті свідчить про те, що країна прийняла уряд Макдональда лише з обмовкою».

Черчілль! Нащо лукавства путь?
Не треба зовсім бути кмітливим надзвичайно,
Щоб превеликий цей секрет таки збагнуть.
Ну да, «соціалізм», з *обмовкою*, звичайно!
Обмовка — весь секрет у тім.
Соціалізм! Чи ви здуріли?
Як запідозрить ви посміли?
Робочий кабінет обшарте разів сім:
Соціалізму ж бо... немає й духу в нім!

16 червня 1929 р.

ДИВО-ДИВНЕ, КОЛЕКТИВНЕ

Но, но, но, дивись, ледащо ти!
Не робота тут — загин!
Ех, робота розпропаща ти
На тій смужечці в аршин!

Розтріпала жінка кісоньки,
Ще далеко до копи.
Вийшла жать: не хліб, а слізеньки,
І нажала — три снопи!

Поруч нива — дай лиш крилонька!
Трактор тут — такий співак!
І машина чудо-силонька
Йї не шкодить аж ніяк!

Урожаї тут — предивнії!
Не впізнать: не та земля!
От що значить: колективнії
Усупільнені поля!

3 лютого 1930 р.

РЕВОЛЮЦІЙНА БЛИСКАВИЦЯ

Палає ненависть у хижака в очах.
Шкідницької руки останній гострий змах.
І — ворога нема! Не утече від кари!
Його спалила геть до тла
Смертельна блискавка-стріла
Революційного удару!
То знай же, вороже, розпроклятий шкідник:
У нас — наготові штик!

27 вересня 1930 р.

«ПЕРЕКОПСЬКА»

Похідна пісня

Присвячується Червонопрапорній 51-й Перекопській дивізії.

Ой, як ми під Перекопом
Клали скопом
Орди злі.
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Клали білі орди злі!

Панську тлю взяли, нечисту,
Всю геть чисто
На шаблі.
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
На штики та на шаблі!

Нині знов гудуть облудні
Люті трутні
І джмелі.
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Закордоннії джмелі!

А... скажи нам тільки: — «Хлопці,
Перекопці,

Вдар по тлі!»
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Де й подінуться джмелі?!

Проти нас плетуть капкани
Все Бріани,
Черчіллі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Лиходії Черчіллі!

Виють з жаху ледь живії
Біржевії
Королі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Біржевії королі!

На мілинах їх вагранки,
Біржі, банки,
Кораблі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Їх діла і кораблі!

А у нас не ті турботи,
Від роботи
Мозолі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Від роботи мозолі!

Заводських громадищ тільки
Онде скільки,—

Як шпилі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Наче велетні — шпилі!

Нам миліший від левкою
Запах гною
На ріллі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
В нас колгоспи на селі!

Вклали ми проти свавілля
Та й зусилля
Чималі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Та й зусилля ж чималі!

Не присплять нас на сторожі
Зловорожі
Всі жалі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Всі підступні їх жалі!

Щоб нас ворог вішав лячних,
Необачних,
У петлі?
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Сам повисне у петлі!

Ворог, бачте, нас жаліє,
Мед у змія

На жалі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Яд у змія на жалі!

Дзуськи! Сила в нас предивна,
Колективна,
Від землі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Нас не вбити на землі!

А не так... Нам скажуть: — «Хлопці,
Перекопці,
Вдар по тлі!»
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Де й подінуться джмелі?!

*Почесний червоноармієць
51-ої Перекопської дивізії
Дем'ян Бедний.*

23 лютого 1931 р.

СМІЛІШ!

Дурним я не хворію чванством,
Відверто й чесно визнаю,
Що я перед своїм селянством
Великим боржником стою.

Мій голос в битвах за свободу
Звучав, неначе мідь труби.
Мої пісні у дні походу
Вели селян до боротьби.

На бій з минулою добою,
На бій з куркульством і попом,
На бій з буржуйською ордою,
З Денікіним і Колчаком.

Жиріть хотіли знов барони.
Та годі! — відповідь була.
Навіки Армія Червона
Всесвітню славу здобула.

А потім виникли пориви
І клопоти пізніших літ:
Кропив заводи й свіжі ниви
Робочий і селянський піт.

Було нам жарко і морозно,
Та праця йшла, немов війна...

Стоїть тепер побідоносна
Країна Рад — моя колгоспно-
Індустріальна сторона!

Село, що билось в тьмі бездонній,
Пішло вперед до світлих днів.
Побідно ржуть залізні коні
Серед колгоспівських ланів.

Лягли квадратами гектари:
П'ять тисяч га! Сім тисяч га!
Тут — збудував колгосп амбари,
Тут — сіно вивершив в стогах.

А тут — ну, диво! — спортплощадка,
Кімната для комсомолят:
Замість ікони і лампадки
До стелі дістає плакат.

Дурман попівського глаголу
У власному соку гние.
Тут Ради, тут лікарня й школа
Святкують торжество своє.

О, як багато цими днями
В селі небачених побід!
Та, жаль, поети їх піснями
Не оспівали ще як слід.

І мій великий гріх у цьому,
Та я... силач не вічний, ні.
Чи довго ще хрипїть самому?
Адже співцеві молодому
Цей докір більший, ніж мені.

Співучі, молоді поети!
Знавці колгоспної душі!
Знайдіть слова, пишть портрети,
У вас і фарби і сюжети!
Творіть сміліш, товариші!

Хай ваша пісня величальна
Покрие всіх пісень взірці —
*Там, де робота геніальна,
Там геніальні і співці.*

7 листопада 1931 р.

ПОРОГИ

*О. М. Горькому
В день пуску Дніпробуду*

Сьогодні — все у нас незвичне,
Сьогодні — свято символічне,
Хвилюється народ увесь:
В ранковім розквіті небес
Почав сьогодні працювати
Серед огнів і чистих плес
Електросильний Дніпрогес.
Ми стільки думали-гадали,
Так на педалі натискали,
Обгонячи години й дні,
Щоб швидше обростав бетоном,
Як мускулом мільйоннотонним,
Цей велетень кремнистодонний
У подніпровській стороні!
О, скільки воронів кричало,
Загибель ранню віщувало
Великій «фантастичній грі»,
«Затіві дикій» на Дніпрі.
І ось — затіва стала фактом,
А гра — значним, сміливим актом,
І світ усюди — тут і там —
Світ пролетарський — так ласкаво,
Світ буржуазний — так лукаво,

У зlobі, зрозумілій нам,
Не вірячи своїм ушам,
По радіо почув промови —
Веселий сміх, правдиве слово,
І — клич майбутніх поколінь —
Цей урочистий гул турбін!
А там, за звуками, картина:
Бетонна постає плотина,
Затримавши води політ,
Дає їй зараз точний хід,
Щоб «милий неньці», Україні,
Вода співала в наші дні
Нові, а не старі пісні.
Організовано віднині
Тут хвилі котяться ясні!
І пам'ятні Дніпра пороги
Не перепинять їм дороги,
Вже не топтимуть вони
З людьми й товарами човни.
Суворі вікові затори
Покрили хвилі гомінкі,
В глибокі водяні простори
Увійдуть кораблі морські,
Причалять гордо до плотини,
Де чудо-електротурбіни
Дають — нечуваний захват —
Мільярди сило-кіловат
Небачених, але відчутних,
Нових богатирів могутніх,
І кожен електро-солдат
Завжди готовий вмиць, по знаку,
За рухом важеля, без слів,
Летіти лавою в атаку
На старо-косних ворогів,

Які не будуть вже ніколи
Тримати в злиднях та неволі
І чудо-річку й чудо-поле,
І світлих чудо-берегів!

Рвучи важке каміння всюди,
Ми дивну возвели споруду,
Ми на плотині Дніпробуду
Зробили подвиг трудовий
І, темп набравши бойовий,
Не зупинилися, не стали,
В роботі творчій, огневій
Мускулатуру гартували,
Йдучи з стихією на бій.
На горе недругам-пророкам,
Порадам їхнім навпаки,
Підвищували гонку строкам,
Розчистили русло й притоки
В бетон закутої ріки.
То ж творчий ми здали екзамен!
І всій пророчій злій юрбі
Кричати і «амінь» і «амен»
Не нам прийшлося, а собі.

Там, де з камінням в боротьбі
Вода ревля й неслася з гулом,
Де віком дихали минулим
Камінчик кожен і обрив,
Збулося нині диво з див:
Над пеленою голубою,
Над створеною глибиною,
Порогів подолавши гнів,
Води скувавши буйні сили,
Ми переможно запалили —

Замість погашених огнів —
Гірлянду сонць-прожекторів.
Щоб древні кам'яні пороги
Не заступали нам дороги
В майбутнє, в далі голубі,
Ми із водою в боротьбі
Не працювали, а горіли ж!

Хіба пороги на Дніпрі лиш?
В житті їм не було числа,
Не позабути тьми і зла,
Яке було непереносне,
Життя минуле старо-косне:
Було «порожисте» воно.
Не то дорослі, навіть діти,
Яких немає вже давно,
Розбившись об пороги, скіти
Були повинні заодно,
У вирі життєвім безцільно
Метались, кинуті бездільно,
І опускалися «на дно».

О скільки сил, життів, талантів
І ще нечуваних гігантів,
Журбу втопивши у вині.
Журбу за всім величним, новим,
Гарячих, з розумом здоровим,
Страждало, корчилось «на дні»!
Так гинули і дух, і тіло
«На дні», яке було гнилим,
Їх серце Горького уздріло
І пожаліло, і зігріло
Теплом сердечним дорогим.
Воно розкрило світу всьому,

Хто погибав «на дні» оцьому,
Кого закинула із них
Сюди й зім'яла, задушила
І насолод життя лишила,
Лишила буднів трудових
Нужда порогів життєвих.

Роботи горьківської сила
Росла углиб, росла ушир,
Пороги прокляті розбила.
Він — наш великий богатир —
В бою ворожій темній зграї
Немало завдавав утрат,
І нині ворогів змітає
За рядом ряд, за рядом ряд.

Йому, грозі дворців, чертогів
При царській владі — владі тьми,
Йому, «підривнику порогів»,
Що в Жовтні підривали ми,
В цей день йому, співцю культури,
В якої соки молоді,
Співцю її мускулатури,
Що гартувалася в труді,
Йому, чие знамено люду
Горить і світить стільки літ,
Я віршами із Дніпробуду,
Про нашу енерго-споруду
Свій енергійний шлю привіт!

10 жовтня 1932 р.

ЇЖАК

Де 'об'явивсь їжак, змії вже там не місце.
«Ну й чорт щетинистий! Та й проклятуший
біс це!

Але стривай, стривай: ще відплачу і я!»
Із їжаком, мовляв, розправиться змія.
Та сили власної на це вона не мала
І от заповзялась торочити звірку —

Тхорку:

«О любий друже мій, я на зиму придбала
Дивись якого їжака!

Я вже закуску цю смакую!

Оскільки дружба вірна в нас така,
Охоче я тобі ці ласощі дарую!

Скуштуеш, тхорику, їжачого м'яся,
Не схочеш іншого довіку!»

Спокусу має тхір велику

Узнати, який їжак. Запала думка ця.

«З якого ж взяти його кінця?»

«Та з будь-якого! —

Змія до нього.—

Та з будь-якого їж, коханий мій дружок!

Бери його із боку на зубок,

В живіт вгризайся без упину,

Та не прогав!»

Але їжак згорнувсь в клубок,

А тхір, нервово вгнувши спину,

В предикій люті хижака
Стрибком метнувсь на їжака
І напоровся... на щетину.
Змія шипить: «Дави! Дави його! Дави!..
Чому задкуєш ти? Здурів? Дави уволю!»
В очах тхора темніє вже від болю,
В крові півголови.
«Дави сама!— їй тхір із усмішкою злою,—
І їж сама... як ти така.
А щодо мене — страва з їжака
Мені здалась не дуже їстівною!»

Мораль: давно б у нас вп'ялися хижакки,
Якби від тих, що нам погрожують війною,
Не боронили нас щетиною сталлюю
Радянські звірені штики.

16 травня 1933 р.

БДЖОЛА

В саду зеленім і густім
Бджола у цвіті золотім
Турботливо і радісно дзижчала.

А під кущем змія лежала.
«Ах, бджілко, чом це доля скрізь твоя
Незрівнянно щасливіш, ніж моя?—

Сказала так бджолі змія.—
Така, як в тебе честь, мене от не спіткає.

Людей мое жало лякає,
Але чому ж тоді тобі повсюди честь,
І ти поміж людей літаєш так привільно?

Жало і в тебе також єсть,
Яким ти жалиш теж, і жалиш дуже сильно!»
«Скажу. Ти головне на думку не взяла. —

Змії відповіла бджола:—
Що різній славі нашій не рівнятись,
Що різне із тобою в нас життя-буття,
Що ти пускаєш зброю в хід не до пуття,
Для нападу, а я — щоб захищатись».

16 травня 1933 р.

ПЕРШОТРАВНЕВА МОСКВА

Гримить парад... Гримить на Площі Красній
Нечувано-урочистий парад.
Весінній день погожий, теплий, ясний.
Зустрічному параду травень рад!
Широкі кучерявляться бульвари,
Іде в колонах сонячна Москва.
Гармоні на майданах і гітари,
Веселий сміх, хвилюючі слова,
Танець грайливий, пісня комсомолу
І світлий зір батьків та матерів.
Все торжествує — фабрики і школи,
І армія синів-богатирів.
В яскравім сонці мають гордо стяги,
Горять на стінах гасла пломінкі.
Про подвиги великої відваги
Говорять нам газетні сторінки.
Ані хвалитись, ні сп'яна втішатись
Не схильні ми, хоч знаємо стократ:
Є чим Москві улюбленій пишатись,
Є чим пишатись всій Країні Рад.
Країні всій, яка — найкраща в світі,
Якої не зрівнять мені ні з чим.
І нашу радість, у травневім цвіті,
Всю радість нашу — пройнято одним:
На свято наше — із-за моря, з далі,
Катюги зирять, з люті тремтячи.

На них нема ні масок, ні вуалі, —
Вже вдень з ножами йдуть, а не вночі.
І наше свято — це для них трутизна.
Їх обсипає жаром щовесни:
Більмом у оці — наша їм Вітчизна!
Розправитись хотіли б враз вони
З країною, де Кремль стоїть, євятиня —
Не царська, ні, а влади трударів,
Що є народів світова твердиня,
Що відзначає день святковий свій.
В той день, коли у нас мільйонні маси
Героїв праці славлять імена,
Над чорним брудом біржової каси
Схилилася в потворній злій гримасі
Союзниця біржовиків — Війна.
Вона не спить, вона вже лічить строки.
І квапить перший строк воєнних днів.
Минулого всі пам'ятні уроки
Не дуже-то навчили ворогів!
Вони спішать. І біля бірж панує
Кошмарний безум; і, б'ючись в заклад,
Гравці тремтять; кінець з них кожен чує —
Аматор війн, і братовбивств, і зрад.
І їх безумство щодоби зростає,
І все нахабніш грають картярі.
Де кров проллється влітку — ми не знаєм! —
Та в карти нас розігрують — ми знаєм! —
Засліплені, безумні шулері.
Припавши до скривавленої чаші,
Вони вже свій розкрили псевдонім.
Радієм ми, та радощі всі наші
І всі надії — пройнято одним, —
Свідомістю того, що ми недаром
В труді міцнієм і в труді ростем,

Що на удар — відповімо ударом,
І зловороже коло розірвем,
Що стрінемо за колом зловорожим
Ми рідний клас по духу і судьбі,
Що разом з ним, всесвітнім другом, зможем
Перемогти в рішучій боротьбі.
Великий наш союзник! Він сьогодні
Стрічає травень в лавах бойових,
З Москви він чує поклики народні
Навкруг Вождя — сталюного із сталюних,
Ім'я якого людством всім любиме,
Це ж він веде упевнено народ.
О, скільки він разів провів нас мимо
Ворожих мін, підкопів, перешкод!
О, скільки він разів зривав тенета,
Що ними скрізь тягли в бекеття нас!
Щоб позбулася гніту вся планета,
Кував він силу нашу повсякчас.
І горе тим, хто дума безголово
Нам пружну ногу вибить з стремена,
Хто в дні труда напасти сміє знову,
Хто викличе в Вождя єдине слово:
«Війна!»

4 травня 1934 р.

МІЙ РАПОРТ XVII З'ЇЗДУ ПАРТІЇ

Письменник я простої вроди,
І не цураюсь простоти.
Мої вірші — сатири, оди
Про трудові діла, походи —
Мого діяння рапорти.

І я щоденно рапортую —
Від краю в край лунає спів.
Я гнівно нищу і таврую
Непримиренних ворогів.

Зваливши ворога ударом,
Я,— не отруений угаром —
Горджусь відкрито — і скажу,
Що знаки доблесті не даром
Я за труди свої ношу.

Моїх віршів завзята рота, —
Із нею весело в боях.
Газетна вся моя робота
Звершилась в друзів на очах.

Все відобразив в ній словами:
Запеклу битву з ворогами,
Загибель їх — без вороття!
І завойоване з боями
Нове і радісне життя.

Робочих владу, комнезами
Живого *Леніна* в боях,
І стяг червоний над фронтами,
І трудовий високий стяг.

Троцькізму труп — зло-емігрантський,
Що ми розчавили як слід.
І образ *Сталіна* гігантський.
На фоні радісних побід.

Ворожих ухилів отруту,
Що вбила німечні серця;
І чудеса Магнітобуду,
Всіх чудобудів без кінця,—

І як, здолавши перепони,
Колгоспи вирости у нас,
І про могутність оборони,
Що мужньо стріне грізний час.

Від заводських цехів до хати
Знаходив я правдиву путь,
Горджусь я: там мої плакати
Зі стінок бесіду ведуть.

Я не писав про одалісок,
Про ніжних котиків і кицьок,—
Служив я правді кожну мить.
Моїх віршів широкий список
Друкарський аркуш не вмістить.

Були між них труди й невдалі
(Бувають грішні й мудреці!),
Але найкращі — мов зі сталі,
Мої поезії — бійці.

Крізь поетичні юрби, давку,—
Наперекір моїм літам —
Іду, несую свою заявку,
Що в інваліди, у відставку
Не дуже скоро я подам.

Та скільки б я іще не жив,
Як руше кат на нас стіною,
В огні нечуваних боїв,
Я решту сил своїх і днів
Для боротьби в ціні потрою.

Хай грянуть хижі тулумбаси!
В майбутній грізній полосі,
Коли в боях зіткнуться маси,
Пізнає ворог, крізь гримаси,
Що я — не перепел в віві.
Що трудові співаю маси,
І що свої боеприпаси
Іще я витратив не всі!

1934

ЖИТТЬОВЕ ЦВІТІННЯ

Життя цвіте і радісно й грайливо,
Над ними повітряні простори вдалині.
Досвідчений наш вождь. Він дивиться
дбайливо

І пильно в обрії ясні.
Говорить він спокійно і розважно.
Промова сповнена ясної простоти.
Ми слухаєм вождя схвильовано й уважно,
Все в пам'яті ми хочем зберегти —
І формули, і Щедрина сторінки,
Весь хід і стиль критичної оцінки
Подій, обставин і людей,
Усю глибіню, всі барви, всі відтінки
Кристалізованих ідей.
Яскравий відблиск сонячних кристалін!
Вождя схвильовано ми слухаєм в цей час.

— *Наш вождь і друг, товариш Сталін,
З тобою вже ніхто не переможе нас!*

1934

ПЕРШЕ СЛОВО

*(Пленуму Спілки радянських письменників,
призначеному в м. Мінську і присвяченому радянській
поезії)*

Через Мінськ на фронт ішли частини,
На панів червоні йшли бійці,
Я вас бачив вперше в ту годину,
Білорусії співці.

Не забути: книг важучі зв'язки,
Білоруські письмена.

Ваша кожна пісня, кожна казка
Неймовірна, чарівна.

А життя казки всі перекрило,
Гук живий встає зі всіх кінців,
І летить, свої простерши крила,
В рідний Мінськ сім'я його співців
З Києва, з Баку, з Москви моєї,
Із столиць товаришів,
Скільки різних мовою своєю,
Стільки рідних по душі.

Про майстерність будуть ще розмови,
Про співців, про себе, про судьбу,
Та між слів хай буде першим словом
Слово-спів про боротьбу,
Борьтбу і мужність, і відвагу,

Боротьбу, в якій любов і гнів,
Боротьбу, в якій радянські стяги
Сповістять кінець фашистських днів,
Боротьбу велику й неминучу,
Світову, у днини грозові,
У якій призив ми свій могучий
До братів, за ґратами негнучих,
Флейту позабудемо співучу,
Будем грати в сурми бойові!

8 лютого 1936 р.

КВІТИ Й КОРІННЯ

1

Промови
Про соцбудови
Знаменитії
Де?
В Кремлі,
В колишній царській палаті.
Наш уряд в президії?
Наш!
Ми всі йому
Дуже раді!
Ораторша очей
Не опустить додолу,
Дивиться прямо,
Виглядить «зелено»,
Трактористка,
Ударниця,
Член комсомолу —
Паша Ангеліна.
Окрилена
Щастям
І творчою працею,
Не скаже
Нічого
Вона випадково.

Влаштовує зала
Для неї овацію
За кожне дотепне
І впевнене слово.
«Ми, комсомолки,
Керуєм машинами,
Кожне завдання
Виконуєм в строки.
Переможного прапору
В змаганні з мужчинами —
Ми не уступим,
Тримаєм —
Три роки!
У їхній бригаді
Іржею,
Мов пліснюю,
Дві машини
Покрились,
Дві —
У них на буксирі.
Ми свої привели
З танцями,
З піснюю,
Справні всі,
На ходу
Всі чотири!»

Ця промова,
Як заклик,
Як пісня плакатна.
Відступає назад
Агротехніка
Косна, —
Каже Паша Ангеліна.

Трактористка знатна,
Комсомолка
Орденоносна!

2

І от «Історія сім'ї» —
Матеріали не мої.
А «Комсомолка» * так писала.
— Село. Хатина. В ній журба.
Мій батько бідував. Судьба
Йому добра не провіщала.
Весь вік орав чужі поля
Або копав чуже вугілля.
В лихій нужді — у куркуля —
Не знав ні ласки, ні дозвілля.
Стягнувся і купив він плуг:
«Ставай хазяїном сам-друг».
Тож і таку робив він спробу,
Та не вдалось з усіх потуг
Розбагатіти хліборобу.
В нужді пливли похмурі дні,
Сушили злидні та турботи.
У куркуля на стороні
Прийшлось шукати знов роботи.

Хатина наша — просто хлів,
Де блохи та клопи водились,
Мій дід не знав чи не хотів
Сказати, ким вона ліпилась.
У ній щодня в вечірній час,
Хто напівголий, хто в сорочці,

* «Комсомольская правда», 2.IV ц. р. Василь Ангелін. «Історія нашої сім'ї».

Збивалось десятеро на́с,
Неначе оселедці в бочці.
Всі спали вкупі. Тіснота.
На двоє по одній ряднині.
Яка ж стояла духота
Опівночі в отій хатині!

Хоч неписьменними були
Наш батько й мати, та ніколи
Нам не перечили, коли
Ми поривалися до школи.
Казала мати раз у раз:
«Неграмотному гірко всюди,
Якби не злидні, діти, з вас
Були б, звичайно, вчені люди.
Якби не злидні ці, якби —
Пішли б ви в лікарі й попи.
Хвороба... Кожний нездоровий
Своєму лікарю готовий,
Щоб не хворіти, не страждати,
Останнє за життя віддати.
А у попів доход хороший,
Життя легке й веселе в них,
По милості господній-божій
Деруть і з мертвих і живих».
Правдиві материні речі.
Нужда їй гнула спину й плечі.
Такий був час. І не одна
Тоді так думала вона.
Бажала щастя-долі мати
Для нас. Що ж долею назвати?
Назвати долею невже
Оте, як їсти вік чуже?
Невже не ті пошану мали,

Що навіть мертвих грабували?
Та мрії матерів усіх
Лишались мріями. На ділі
Нам шлях в життя тернистий ліг.
Скінчили школу ми, змужнілі,
Вдвох з братом, і відчуті зміг
З нас кожен на своєму тілі
Руки хазяйської батіг.
Не можна бути всім багатим.
— Не всім удача на віку,
Не знати щастя бідняку,—
До куркуля ми з батьком, з братом
Йшли на поденщину тяжку.
«До найбагатшого іти нам,
Щоб не подохнути під тинном,
Кому висіти на сучку,—
Говорить батько,— той у гаї
Сучка найкріпшого шукає!»
Куркуль же Савін на селі
Був, як всі інші куркулі:
Навалює роботи вволю —
Так, щоб аж піт тебе проймав,
І він завжди на нашу долю
Найтяжче діло вибирав.
Та нам щоденно випадало
За працю каторжну так мало,
Та й звідки знати багачу,
Лиш десятьом ротам відомо,
Що хлібом тим черствим удома
Не наїдались досхочу.
Так ми жили... Радянській владі
Минуло дев'ятнадцять літ.
Ми нині сильні і багаті,
Був інший час і інший світ,

Як винесли такий ми гніт?
Те, що було із бідним людом,
Коли настав радянський час,
Здається інколи для нас
Чудним незрозумілим чудом.

Дорога стелеться легка.
Живуть інакше батько й мати.
Ви подивились би, яка
Тепер у них колгоспна хата!
Вони уже ось дев'ять літ
В колгоспі з радістю працюють,
Корова є, свиня, приплід,
Город хороший, саду цвіт.
Отак живе увесь наш рід.
Узимку босі не танцюють.
Я пам'ятаю день, коли
Із нами посварилась мати,
За те, що з братом понесли
Ікону в яму закопати.
Сім літ минуло, і вона ж
— В тридцятім році, пам'ятаю,—
Як сталося, і сам не знаю,—
Ввійшла в такий безбожний раж,
Так все розкрилось перед нею,
Що й піп побачив: йде біда,
Зібрав манатки — і гайда
До чорта вдвох із попадею.

Микола, брат, був пастухом,
А нині — справжній агроном.
Іван учився терпеливо,
Був політграмотним на диво.
Всі люди до нових висот

За ним, партторгом, крокували.
В артілі плакав весь народ
В той день, коли його не стало
(Помер, бідняга, від сухот).
Брат Костя у Морському флоті
Служив. Молодший командир.
А зараз, поки тиша й мир,—
В колгоспі — в тракторній роботі.
Я сам тримаю стільки літ
Перед вітчизною одвіт:
У комсомол вступив ізмалу
І до партійного причалу
Ішов, як у широкий світ,—
У армії, в одній частині,
Працюю партсекретарем
Біля кордону. Тут загине
Усякий, хто поткнеться нині,—
На порох ворога зітрем!

Скажу про сестер. Харитина
Вік неписьменною була.
Тепер уже — не та картина —
Вона ударниця села,
Читає книгу навіть в полі.
Олена — працівник у школі,
Гордяться нею неспроста.
А Надя учиться. І та
І ця — обидві в комсомолі.
Сестра четверта — тільки глянь,
Про чудеса в її бригаді
Багато є оповідань.
О, як були усі ми раді,
Що удостоїлась вона
(Це знає рідна сторона)

Високих нагород багато.
Брат Костянтин кричав ура,
Коли прославилась сестра.
Не стримавши пориву в тайні,
Сестру зове на чесний «бій»:
Я позмагаюся — постій! —
З тобою, сестро, на комбайні!»

Хто знав таке життя, хто чув!
Гордяться всі сестрою нашою.
Її — назвати я забув —
Зовуть Ангеліною Пашою.

11 квітня 1936 р.

КРАЇНА ЗРОСТАЄ

(З циклу «Батьківщина»)

Коли, схилившись на стіл,
Законів сталінських скрижалі
Я прочитав, то сотні бджіл,
Здалось, навколо задзижчали,
І заспівали солов'ї,
І вітер із полів свої
Приніс до мене аромати...
В цей час, товариші мої,
Я відстебнув броню і лати,
І меч відклав... У чорну ніч
Яку я знав із ними січ!
Ходив на битви знамениті!
Мені здалося, що із пліч
Упали роки пережиті,
Що спереду з моїх доріг
Усе лихе пропало, скрилось,
Що в грудях молодих моїх
Знов серце молодо забилося!
І ось почув я голос — чий?
Здавалось, літа насолода,
В саду дзюрчить струмок швидкий,
Іскриться піни позолота.
В тій стороні, де пламенів
Світанок, звівши крила рівно,

То голос дівчини дзвенів
Напрочуд ніжно і чарівно:

— Я народилась і живу
В країні вільній і щасливій.
Я казку бачу наяву
Крізь синь ранкову степову
На дивній колосистій ниві.

Куди не йду, де не стою —
Межі для творчості не видно,
Зміцнівши в грізному бою,
Росте моя країна рідна.

Для неї серце віддаси,
В години сонячні й погрозні
Ростуть у ній міста краси,
Ростуть заводів корпуси,
Ростуть колгоспи плодоносні.

І схід і захід — подивись —
В один електрострум злились
З Москвою — все в живому русі,
Все піднімається у вись,
І я в цю творчість увіллюся.

З усіми хочу нарівні
В нову культуру йти походом.
О, як хотілось би мені
В моїй коханій стороні
Найкращим бути садоводом!

Мічурін був. Він це умів.
Він був славетним чудодієм,

Хто з нас того б не захотів,
Щоб дати розквіт для віків
Його ідеям і надіям!

Щоб скрізь від нашого труда
В містах росли тіністі парки,
Щоб квітнув мак і резеда,
Де добувається руда
І сяє пломінь сталеварки,—

Щоб через ріки і вали
Дуб з кленом в Арктику прийшли,
Де льодяні ревуть пороги,
І в вічну зелень повили
Всі вулиці і всі дороги,—

Щоб там, де в куряві сумні
Сіріли кущики ліщини,
Цвіли троянди навесні
І влітку спіли апельсини,—

Щоб там, де б хто не працював:
В цеху, в їдальні, в себе дома
Жар квітів очі милував,
Тих квітів, досі невідомих,—

Щоб зашуміли з краю в край
Тополі срібні молодії,
Щоб на колгоспний урожай
Не проривались суховії,—

Щоб там, де нашу працю й мир
Радянські бережуть дозори,
На всіх кордонах вздовж і вшир

В долинах і по схилах гір
Могли цвісти садів узори!

Сказала б так я молода
Тоді всім друзям зарубіжним,
Усім невільникам труда,
В чиїх хатах живе нужда
Й повітрям дихає нічліжним:

«Повірте, друзі, ви мені,
Погляньте в далі осяйні —
На села, на заводи, братця,
Своя в нас влада, ми міцні,
Які ж у нас героїські дні
І що дає нам вільна праця!

Від місць, де надр земних мільйон
Дає нам руд мільярди тонн,
І до найменшої споруди
Тут дише сталінський закон,
Дух Конституції повсюди.

Він дише на усіх шляхах,
Він править творчою добою,
Він — в наших радісних трудах,
В солодких виспілих плодах,
Любовно вирощених мною.

Хто хоче скинути ярмо
Фашизму у своїй країні,
Ввійдіть — ми руку даємо —
У сад моєї батьківщини.

Але коли... та замість вас,
Скажені, у звірячій злості,

Поткнуться інші в грізний час
Непрохані до нас у гості,

Свій полк на фронті я знайду,
На груди приколовши вітку,
В атаку першою піду
І першою піду в розвідку,—

Піду з гвинтівкою в руках
І покажу своїм ударом,
Що в ворошиловських стрільцях
Вважаюсь снайпером не даром!»

Отямивсь я. Це був не сон.
Газети на столі лежали,
В них основний наш був закон,
Законів сталінських скрижалі.

Все ясно голові моїй:
Є вороги, і буде бій,
Кажу до дівчини отої:
«Який правдивий голос твій!»

І потягнувся знов до зброї.
В передчутті нових атак,
За вічне торжество Радвлади
Я знов одягся в сагайдак
І застебнув броню і лати.

1936

ГЕРОЇЧНА ПАМ'ЯТКА

Міцніші темпи, ближчі дати.
Вже перемоги чути спів.
О, як поету передати
Всю велич героїчних днів!

Перед землею усією
Стоїть — культурна і міцна —
З новою славою своєю
Моя радянська сторона.

Чи то казкові дні-потоки
Мчать в скороходах вікових?
Які феноменальні кроки
У п'ятирічок трудових!

Свою країну над віками
Ми зводим в творчості усі,
У неосяжній панорамі
Вона встає в своїй красі.

Де йшли кочовики убогі,
Де ріс пирій та будяки,—
Встають дубів ряди розлогі,
Цвітуть посаджені квітки.

Де ми впізнали гніт і муки,
І кривду, чорну і страшну,—

Там Храм Труда і Храм Науки
У спілку збратані одну.

Всі перепони і завади
Змели народи на путі,
Навік з'єднала наша влада
Вітчизни далі золоті.

Творці радянської культури,
Ми за майбутнє йдем в бої,
Ми навіть сталь мускулатури
Включили в лозунги свої!

Ми підем в бій, як вождь покличе,
Хай знає це фашистський крук.
Хто нам дрючки в колеса тиче —
Навік залишиться без рук!

Нехай здіймають крик бандити,
Ми можемо впевнено сказати:
— Хто нас захоче покорити —
Тому в могилі догнивати!

Ми зводимо у дні двобоїв
Соціалізм серед віків.
Вітчизна наша — край героїв,
А не бійців-одинаків.

У нас героїв є мільйони,
Ми для Вітчизни їх загани
В труді гарячим ростимо.
І хоч до нас повзуть шпіони —
Ми їм пощади не дамо!

Не буде ворогū пощади,
Якщо неvistачить терпцю,
І підуть в бій фашистські гади
Понюхать нашого свинцю.

Шумить фашистська знов гальорка.
Та від Москви і до Нью-Йорка
Чий подвиг знає дальній світ?
І крізь метіль-північноморку
Хто, як не ми, зробив політ?

То Чкалов, Громов в сині далі
Промчались в славі і красі.
А хто ж то виростив їх? — *Сталін!*
А хто за *Сталіним?* — Ми — всі!

Ми знаєм хижих орд повадки,
Що людству смерть несуть з пільми.
Вони ж, бач, «рицарські нащадки».
Та «рицарів» тих били ми!

Нас не візьмуть ніяким криком.
Так вчить історія сама.
Про Невського наш Маркс великий
Писав для інших недарма!

Як німців били новгородці!
Нехай згадають наших днів
Фашисти, внуки-полководці,
Уроки «рицарів-дідів»!

Ми б чорним «внукам» нагадали,
Як «стійко» бились їх «діди».
— «На-по-ле-он!» — Й «діди» тікали,

Свої фортеці відкривали,
В полон здавалися завжди.

Ми не могли з них приклад брати,
Як наші російські полки
На смерть ішли в боях стояти,
З Наполеона в дні розплати
Зривали лаврові вінки.

А хто гіркою клеветою
Нас обливав в недавні дні?
Проти царя в годину бою
Не хтось повстав, а ми одні.

Та не згубили ми дорогу
І свого ворога знайшли,
Чи ж не величну перемогу
Ми в дні Жовтневі здобули?

Ще робітник німецький встане,
Не вік знуцатися над ним!
Він Жовтень наш ясний, багряний
Вважає Жовтнем світовим!

Чи ж то неправда, що немає
Ярма, що ми прогнали тьму?..
Так ось чому фашизм конає
І казиться! Так ось чому!..

І тільки він в чаду і гарі
Посміє нам сказати: «війна!» —
Покажемо у контрударі,
Яка Вітчизна в нас міцна,

На героїзм любого роду
Вона готова в дні походу —
Всього радянського народу
Стіна єдина крем'яна!

1937

КРАЇНА МИЛУЄТЬСЯ

Поета буде наш народ завжди любить,
І кожен вірш його навік запам'ятає,
Коли народним щастям він сіяє
І радістю народною дзвенить.

Мій край милується героями своїми,
Червоний Ленінград і зоряна Москва
І наша вся країна разом з ними
Ім'я прославлене з любов'ю назива.

Народний голос — він, як буря грозова,
Як хвиль морських прибій стихійно-
музикальний.

Як музика звучать до виборів слова.
І радісний фінал: «Народ наш геніальний,
І знає він, кому дасть перший свій мандат!»
І буря почуттів поринула стократ:
«Нехай живе товариш *Сталін*,
Наш геніальний вождь, наш перший депутат!»
Ми скільки справ вершим, в житті
миролюбиві,

Високу дату ждем в історії своїй.
Ми стрінемо її згуртовані, щасливі.
І гордий, радісний, присвячую я їй
Свої рядки схвильовано-правдиві.

25 жовтня 1937 р.

Я ВІРЮ В СВІЙ НАРОД

Хай боротьба тяжка, хай сотні перешкод,
Нехай фашистського ще не добито звіра,—
Ми переможемо. Я вірю в свій народ,
Живе в душі моїй тисячолітня віра.

Багато він страждань вписав у скорбний лист,
Та не на те зове Вітчизну він святою,
Щоб потоптав її фашист
Своєю чорною п'ятою.

За всю історію — тернисту путь свою —
Яку він показав тверду, залізну волю,
Яку могутність він являв на ратнім полі,
Громивши ворога в рішучому бою!
Оскаженілу вкрай фашистську злу змію
Так само жде ганебна доля!

Так, боротьба тяжка. Та не самотні ми.
В тилу у ворогів тривога б'є крильми,
Зростає полум'я пожару.
Розтрощимо ми вщент лихе поріддя тьми,
Злочинним носіям чуми
Заслужену ми воздамо покару.

Напише вирок їм правдивий гострий штик,
Щоб набрід лютий міг в останню мить
збагнути:
«Навіки знищимо проклятий ми гнійник,
Всесвітнє джерело смертельної отрути!»

7 листопада 1941 р.

ДРАЙ КОГУТ

Балада

Офіцер фашистський роту
По-фашистському навчав,
Мародерську він роботу
Ій на фронті обіцяв:
— Птиця їсти хош? По-руськи
Знай слова потрохи тут.
Еnten — качки, гензе — гуски,
Замість гуски — драй когут!

Офіцер фашистський роту
Грабувать людей навчав,
Подавав усю достоту
Техніку подібних справ:
— Мародерство — без балачки —
Блакародний штука, гут!
Гензе — гуски, еnten — качки,
Замість гуски — драй когут!

Забирайт в колгоспах птиця,
Птиця скрізь в дворах гуляйт.
Всіх мужик лякайт взялися?
Не боїться? Застріляйт!

Зміло вимагайт закуски,
Рвайт із рук її — й капут.

Еnten — качки, гензе — гуски,
Замість гуски — драй когут!

Та радянська ж тут піхота
Німців стріла так, як слід!
Полягло їх майже рота,—
Інших тягне на обід.
Зголоднілі лізуть рачки,
Ще таких не знали скрут.
Гензе — гуски, еnten — качки,
Замість гуски — драй когут!

Раптом вдерлись мародери
В українське вже село,
І «по-руськи» ненажери
Всі забули, мов на зло.
Та згадав тут якимось фразу
Після мук фашистський спрут.
По дворах усі одразу
Закричали: — Драй когут!

І гуляли й веселились,
Вдовольнивши апетит,
І в ту ж ніч переселились
Німці всі в загробний світ.
Партизани із засади
Сонних носіїв отрут
Б'ють, як мух тих, без пощади:
— Ось вам, гади,
Драй когут!

В Кілі, в Гамбурзі, в Берліні
Сліз не вистачить в очах.
Мародерів сім'ї нині

З дрожем чують по ночах:
Хтось ввійти у двері хоче.
Чути стук — чи тут? чи тут?
Стогін чути їм щоночі.
— Драй когут!..
Драй когут!..
Драй когут!..

1941

ЩАСЛИВИЙ БЕНІТО

З фронту східного Беніто
Шле листівку молодій.
О, він діє знаменито —
Ось і наслідки тих дій.

— Що за люди, міа Б'янка,
В цій чортячій стороні:
Селянин тут чи селянка —
Партизан і партизанка —
Всі геть чисто на війні!

Всюди треба оглядатись
На хитрющих цих людей.
Тут доводиться боятись
Звичайнісіньких дітей.

От випадок — їх чимало: —
Перед одною з хаток
Трое хлопців босих стало —
Та й давай мерщій в танок!

Ми сміялись: італ'янці,
І угорці, і германці,—
Чудасія отака!
Та чи ж є на світі танці
Удаліші гопака?!

Та коли ми всі, солдати,
Закричали: — Молодці! —
Полетіли в нас гранати!
Отакі у всьому хвати
Українські діти ці!

Гуркіт, зойки, стогін; охи...
А хлоп'ята тільки — фіть!
«Танцюрів», з переполоху,
Навіть нікому ловить.

Три радянських піонери
Добре нам дались взнаки:
Від красуня офіцера
Лиш zostалися шматки.

Десять з ним солдатів вбито,
Два поранених, між них —
Я, удатний твій Беніто,
Твій укоханий жених.

Мабуть; дівою святою
Я спасений не дарма:
А пишу тобі... лівшою,
Бо вже правої нема!

1941

НАРОДНА МУЖНІСТЬ

Не бачив світ таких облог-засад,
Як та, яку зазнав могутній Сталінград.
І незліченні ворога бійниці
Наблизились уже до волжських берегів,
Та город-богатир, потерши рукавиці,
Обрушив свій кулак на голови катів.
І ось, у ворогів, що клякнуть між снігів,
Очей замерзлу муть клюють російські птиці!

А чи ж не так Іллі-богатирю,
Чий приклад доблесті близький нам особливо,
«Я білу грудь твою спарю!»
Грозили вороги у чорний час злостиво?
Та богатырська та рука була туга:
Ілля ударив раз — і ворог вже здиха!
Над ним помщаючись, він, сповнений
завзяття,

Труп розметав його на шмаття!
Яка ця оповідь повчальна, без прикрас!
Пророкування в ній і зміст такий багатий:
Так, ворогів прийшлося Вітчизні вже не раз
Таким одвітом частувати!
Не раз вторгалася орда з усіх боків,
Та, відбиваючи, прокляту,
Знамен прострілених народ наш не хилив;
Як з давніх це було часів —

Зібравши сили всі, несли ми гибель кату!
Так, прагнучи перетворить в пустир
Квітучий Сталінград, удари ворог множив.
Та помсти час настав, і волзький богатир

Всю нечисть знищив зловорожу!
І перемогу цю, яку не бачив світ,
Стрічає край увесь захоплено, розквітло:

Серед нечуваних побід
Вона позначена ще небувалим світлом:
В ній — дань минулих днів і приклад в ній —
вікам,
В ній — зваги ствердження і мужності дорога,
В ній — невідступна смерть ворожим всім
полкам,
В ній — крах орди, її знемога,
У ній — новим, ще невідомим ворогам —
Суворая пересторога.

*Непереможний край, що б'ється за життя
Під сяйвом слави благородним,
Де геніальний план вождя
Пройнятий подвигом народним!*

1942

НАРОДНА ВІДПОВІДЬ

Народ наш вдавсь нездоланим:
Щоб дати фронтам міцний заслон,
Він відповів побудуванням
Колгоспних танкових колон.

І вчинком цим колгоспні лави
Перелякали вщент заброд.
О, як він виявивсь в цій справі —
Осяяний промінням слави —
Наш, гідний подиву, народ!

1942

НАРОДНИМ ГЕРОІНЯМ

Сестри наші, вірні друзі,
Вашій доблесті й заслuzі,
Вашим подвигам — хвала.
Вам Вітчизна — рідна мати,
Щоб навіки вшанувати,
Лавром слави обвила
Мармур ніжного чола!

Сестри наші, ми не згинем.
Сонце знає в небі синім,
Що до світла йде наш світ!
Ворог ткнеться — ми зупиним!
Гори встануть — перекинем
На шляху своїх побід!

Вам, народним героїням,
В день святковий — наш привіт!

Березень 1943 р.

СЛАВА!

Є символіка в природі,
В сонячнім ранковім сході,
Що розгонить млу з путі,
Є символіка в народі,
В трудовім його житті,
В історичнім сяйві славнім
Грізних років бойових,—
Символ є в іменні давнім
Руських рік і міст усіх.

Над великою Москвою,
Над святиною земною,
Сяють зорі вічні влад,
І над Волгою й Невою
Світять славою гучною
Менший брат і старший брат —
Сталінград і Ленінград.

Ленінград із Сталінградом
Сяють поглядом крилатим,
Завершають подвиг свій.
Скільки сили, скільки волі
В їх боях на ратнім полі,
В перекличці бойовій,
В їх героїстві безграничнім,
В колиханні їх знамен,

*У єднанні символічнім
Іх осяяних імен!*

Наступає славним строем
У боях на полі ратнім
Переможний фронт стальний.
*Слава воїнам-героям!
Слава всім народам братнім!
Слава Батьківщині всій!*

1943

ВСТАВАЙ, УКРАЇНО!

Пригріло сонце вже. І обрій заяснів.
На вражі голови враз рушила лавина.
Гукає до сестри братів сім'я єдина:
— Моя сестрице, встань! Вставай же,
Україно!
Уже надходить час! Добий же ворогів!—

Мов бойовий набат, що будить Україну,
Лунає гомін скрізь, визвольна йде доба.
Товариші, вперед! За рідну батьківщину,
І за Тарасову пресвітлу домовину—
І помста, і розплата, й боротьба.

1943

ЗОРІ ВІКОВОЇ СЛАВИ

В честь переможців і майстрів війни,
У дужім гомоні луни,
Від імені країни і столиці —
По всій Москві гримлять і чути з далини
Лункі салюту громовиці,
І, світло ширячи у далі осяйні,
Мов розсипом зірок, знялись ракет огні.

Хвилина ця не буде позабута
Ніколи у віках. Гармати вже мовчать,
Та в серці музикою дивною звучать
Розкати гордого салюту!

Нема вогнів ракет, та синій небозвід
Весь в розсипу зірок; безсмертно-величаві,
Справляють зорі в нім свій променистий хід,
І серцем відає народ — творець побід:
То — зорі вікової слави!

1943

ЛЕНІН — З НАМИ!

Високих геніїв творіння
Не для одної лиш пори:
Із покоління в покоління
Вони несуть свої дари.

Діяння геніїв не змерхне —
Живе сьогодні, як жило,—
І слово Леніна безсмертне —
Життя довічне джерело.

Ми знаєм в праці: *Ленін — з нами!*
І крізь вогонь запеклий, дим,
Несли ми прапор над боями,
І він піднявся над віками
З портретом *Ленінським*, живим!

21 січня 1944

ПОДВИГ

В мільйонні голоси, в день свята Первомаю
Вслухається моя радянська сторона
Чуттям гартованим, схвильована до краю,
Звучання голосів розпізнає вона.
Від зеленіючих Карпат до гір Алтаю
Подвійний гул доносить — праця і війна.

Поля артільні сповнені вологи,
Зерно і парості напоює струмок.
Виходять трактори орати перелогі.
В колгоспній кузні старанно і строго
По наковальні б'є веселий молоток.

Заводи й фабрики в годину поранкову
Вчорашні цифри прагнуть перекрити знову.
І північ, південь, захід, схід
В могутній творчий рушили похід!

В морях бої гримлять за честь ясного стягу.
На суші — грім гармат.

З площадок піднялись
Сталеві соколи увись...
Бо праця й воїнська відвага
В єдинім подвигу злились!

1 травня 1944 р.

В ДЕНЬ ПЕРШОТРАВНЯ...

В годину Першотравня поранкову
Почуть Вождя величне слово
Зійшлась до рупорів радянська сторона.
Усі слова продумала вона.

Наказ Вождя є директива,
Важливе кожне слово в ній.
Звучать в наказі два мотиви:
Блискучий підсумок подій
І днів майбутніх перспектива.

Відомо всім: загине лиходій!
Повзе до лігва звір ще недобитий.
Чи думав він себе ганьбою вкрити?
Ми ворога доб'єм, і за розбій
Не шерстю вирваною із хвоста чи з гриви,
Не ребрами тепер фашист,
А головою відповість!
Чи він чекав такої перспективи?
Але для тих, хто ніс культурній нашій ниві
І сморід і смертельну лють —
Вона інакшою не може бути!

Даремно, враже ти, втішаєш сателітів,
Своїх поплічників-бандитів,

Дурну компанію свою,
Що всі ви зможете, одначе,
При очевидній неудачі
Кінець війни «зіграти внічію»!
Зіграти внічію... Вже ніколи в дорогу
Вдягати звіру переможну тогу.
Це не врятує від біди!
А все-таки він хоче кару обійти.
У лігво звір побиту тягне ногу...
Від кари ж нашої фашисту не втекти!

Це так насправді. Все це нами
Учора стверджено салютними громами
Москви і наших міст у сяєві огнів
В честь славних перемог радянського народу,
Героя наших двох фронтів —
Звитяжного труда і славного походу!

2 травня 1944 р.

ЛІТНЬОГО ДНЯ НА РІЧЦІ

Пустились діти на ріку.
Одні пливуть уже на хвилі,
А інші там, на острівку,
Веселі ходять, бронзотілі,
Блищать, на сонці загорілі,
І у воді, і на піску.
Немов життям, дітьми своїми,
Замилувалось сонце ними.
Поклоном з берега низьким
Очерети вклонились їм.
В усій природі стільки млості!
Яка відрадна ця пора!
Цвітій, буяйте, юні брості!
Рости, любима дівчора!

Піклуючись про вас щоднини,
Свого життя не щадимò,
Найбільший спадок свій єдиний
Любовно вам передамо.
Візьміть його і, ставши в лаві
Стальних, гартованих бійців,
Завершуйте в безсмертній славі
Ви героїчний шлях батьків!

1944

ВІДБУДОВЧА РОБОТА

Які жахливі скрізь лежать руїни
В місцях, де геть фашистська вигнана орда!
Багато треба ще докласти нам труда,
Щоб відродити знов всі селища країни,
Колгоспи, фабрики, заводи і міста!

Ця праця почалась в розгоні небувалім:
Налагоджують знов дороги і мости,
З машинами, з матеріалом,
У спалені місця рушають поїзди.

Відрадно знать бійцям на суші і у флоті,
Що наш народ — сім'я одна,
Що в господарчій весь і в фронтівій турботі
Наш тил не жде, поки закінчиться війна:
І відбудовчій скрізь роботі
Іде на поміч рідна сторона!

1944

РУСЬ

Де слово руське прогриміло,—
Підвівся друг, і ворог зник.
Русь — правди нашої світило
І джерело ясне навік.
Ми скрізь опора їй могутча —
В натхненній праці, і в бою,
Любов'ю гордою, жагуче
Вітчизну любимо свою!
Вона — поборниця свободи,
Її овіяні теплом,
Укриті збратані народи,
Немов щитом, її крилом.
І непоборні у Державі —
В одну об'єднані сім'ю,
Ми звеличаємо у славі
Вітчизну зоряну свою!
На щастя людям перемогу
Ми здобули в борні ясній, —
Нам показав Ілліч дорогу,
І Сталін нас веде по ній.
На вченні їхньому — основі
Ми ростемо в труді, в строю.
На смерть стоять завжди готові
Ми за *Вітчизну* у бою!

1. 1 1945

ЛЕНІН — СТАЛІН

Ленін — Сталін! Всім країнам
Звуки ці — священний спів.
В цьому слові двоєдинім —
Щастя рідних берегів.

Слово це в путі натхненній
Сяє світочем ясним.
Всенародний мудрий геній
Втілений у слові цім.

З ним, прославленим усюди,
Трудовий і бойовий
Подвиг свій радянські люди
Творять, сповнені надій.

Слово це нас надихає
Скрізь до перемог ясних.
Слово це — нам стягом сяє,
Клятва наша в звуках цих!

Ленін — Сталін! Всім країнам
Звуки ці — священний спів.
В цьому слові двоєдинім —
Щастя рідних берегів!

1945

СЛАВА НАШОМУ НАРОДУ, СЛАВА СТАЛІНУ В КРЕМЛІ!

І

В сорок першому на схід
Гітлер рушив у похід.
«Я — Наполеон! — кричить, —
Дух з Росії полетить!
Смерть радянській стороні!»
Гітлер скаче на коні.
З-під Москви ж як утівав,
Сам не свій репетував:
«Та щоб я оце, щоб ми!..
Вся невдача від зими».

2

Сорок другий рік настав.
На полях вже сніг розтав.
Влітку — спека. Як мара,
Гітлер скаче до Дніпра,
Аж до Волги... Тут він, гад,
Лоб розбив об Сталінград!
Розпоролися всі шви!
Кінь позбувся голови!
Заднім ходом йти звелів!

Сорок третій рік зустрів
 У задонських тих степах.
 Бачить Гітлер: діло — швах,
 Все ж кричить: «Свое візьму!»
 Тут ми всипали йому,
 Розгромили під Орлом!
 От був німцям костолом!
 Били добре, досхочу,
 Довели аж до плачу.
 Після ще одного дня
 Залишилось півконя.

На четвертий рік — назад
 Утікав додому гад:
 Надавали стусанів —
 Весь розпух від синяків.
 Ленінград біди завдав.
 Ледь під Мінськом не пропав.
 Тут — «котьол», а там — розгром,
 Опинився за Дністром.
 Із Росії — в той же рік —
 Ледве ноги поволік.
 Вибирався за Дунай,
 В Будапешті — утікай!
 Польща вся — була, спливла,
 А вже в Прусії діла!..
 І зосталась — от пеня!—
 Лиш третина від коня!

Сорок п'ятий рік. Ура!
Звір шукає, де нора.
Тиснуть наші там і тут,—
Кату-Гітлеру капут!
Гітлер всю війну програв,
Від коня лиш хвіст стирчав.
Не лишилось і хвоста.
Ми — в Берліні. Красота!
Відстояли ми свободу.
Славний травень шле погоду.
Буть врожаю на землі.
Слава нашому народу!
Слава Сталіну в Кремлі!

1 травня 1945 р.

СВЯТО ПЕРЕМОГИ

Вождю, бійцям, Вітчизні всій,
Народу нашому, що став, як мур — на бій,
Захоплено співаєм славу!
Багато зроблено, щоб згинув лиходій.
Війною ворог нас не подолав, лихий,
І ми відстояли Радянську всю державу!

Розбито ворогів і їх военний прес,
І посоромлено воєнну їх чванливість.
Святкують день оцей — гуманність і прогрес,
І всього світу справедливість!

О, скільки радості дзвенить у голосах!
Як щедро сонце лле в столиці, в селах —
всюди

Проміння весняне! О, як радіють люди!
Побідний прапор свій піднесла в небеса
Вітчизна сонячна. Ясна, жива роса
Сріблиться на лугах, на нивах і лісах.

В побідній гордості — її ясне обличчя,
Її нев'януча краса,
Суворо-сяюче обличчя!
Яке вбрання її — блакить, весна, прозор!
В побідно-радісний, єдиний, братній хор
Злилось народностей усіх многоязиччя!

Билинним нашим ковалям,
Які броню міцну дали своїм бійцям,—
Броню незрівнянну по міці і по сплаву,—
Красі душевній всіх радянських матерів,
Які синів дали — бійців-богатирів,
Чиєю доблестю ми гордимось по праву,—
Народним подвигам у праці і війні,
Вождю народному і рідній стороні —

Ми всі співаєм гордо славу!

9 травня 1945 р.

ДЕМ'ЯН БЕДНИЙ

(Біографічна довідка)

Дем'ян Бедний (Юхим Олексійович Придворов) народився 13 лютого 1883 року в селі Губівці кол. Херсонської губернії, в бідній селянській сім'ї.

Майбутній поет спочатку вчиться в сільській школі, а згодом, тринадцятилітнім юнаком, вступає до Київської військово-фельдшерської школи. Посилено працюючи над загальними й спеціальними предметами, він свій вільний час приділяє читанню художньої літератури, старанно вивчаючи твори російських письменників, зокрема — Пушкіна, Крилова, Лермонтова, Некрасова. Тут же, в школі, він почав писати свої перші вірші — «сатири» на викладачів.

Після закінчення школи майбутній поет потрапляє до армії і через чотири роки залишає військову службу. Склавши іспити на атестат зрілості, він вступає восени 1904 року на історико-філологічний факультет Петербурзького університету, який і закінчує згодом.

Революцію 1905 року поет зустрів, за його ж висловом, як «доброзвичайний обиватель». Цьому сприяли довгі роки перебування у військовій школі та в царській армії.

Але революційна епоха 1905 — 1907 років і жорстока реакція, що настала після цього, не залишила будь-якого сліду від обивательських настроїв у душі

поета. Він пише ряд віршів («В страшній тривозі», 1908 р., «Під Новий рік», 1908 р.), сповнених тривоги, болю, а то й розпуки. Ці вірші, надруковані в народницькому журналі «Русское богатство», що принесли поетові першу славу, були типові для виразу настроїв тієї частини інтелігенції, яка, не перейшовши до лав «мародерів від революції» і не бажаючи пристосовуватися до столипінського режиму, була в стані цілковитого пригнічення.

Але незабаром настроїв поета міняється, і в 1909 році він пише вірш «Про Дем'яна Бедного — мужика вредного», в якому кличе народ до нової, рішучішої боротьби з царизмом, за свободу і справедливість. Цей вірш був надрукований в 1911 році в більшовицькій газеті «Звезда», а з 5 травня 1912 року, дня виходу першого номера більшовицької «Правди», Дем'ян Бедний став активним співробітником центрального органу більшовицької партії. Він співробітничав у «Правді» багато років, аж до самої своєї смерті.

На сторінках дореволюційної «Правди» була опублікована значна кількість байок Дем'яна Бедного. Поет використав відроджену ним байку для вмілої більшовицької агітації і викривання царського устрою.

В 1913 році вийшла з друку перша збірка байок Дем'яна Бедного.

В 1914 році Дем'ян Бедний був мобілізований і майже рік пробув на фронті, як військовий фельдшер. Повернувшись у 1915 році до Петрограда, поет не зміг надрукувати майже нічого з написаного ним — під час війни царська цензура стала ще лютішою.

Зразу ж після лютневої революції, як тільки знов почала виходити «Правда», вірші, байки й пісні Дем'яна Бедного майже щодня з'являються на сторінках газети. Поет провадить у своїх віршах безнастанну бо-

ротьбу з Тимчасовим урядом, викриваючи маневри меншовиків, есерів, кадетів, одразу ж відгукуючись на всі політичні події.

З початку 1918 року, з перших днів наступу німецьких військ кайзера Вільгельма, і до кінця громадянської війни поет їздить з фронту на фронт, виступає перед бійцями Червоної Армії з віршами та піснями, написаними тут же на фронті. Майже всі численні твори цього періоду присвячені обороні молодої радянської республіки від інтервентів і білогвардійців.

В період соціалістичного будівництва творчість Дем'яна Бедного була своєрідним поетичним літописом життя Радянського Союзу. У ній знайшли своє відображення буквально всі явища нашої дійсності, — відбудова і реконструкція народного господарства, розкріпачення жінки, соціалістична перебудова села, міжнародний стан, викриття агресивних планів європейських та американських імперіалістів і їх прислужників, боротьба з троцькістами та іншими ворогами народу, перемога соціалізму.

В тридцятих роках творчість Дем'яна Бедного зазнала окремих зривів і помилок, особливо щодо трактування російської історії і оцінки національних рис російського народу («Злізай з пічки», новий текст до опери Бородіна «Богатирі»).

Під час Великої Вітчизняної війни Дем'ян Бедний знов, як і в громадянську війну, всі свої твори присвячував справі оборони країни від загарбників, — він писав бойові пісні, вірші та байки до останніх днів свого життя.

Дем'ян Бедний помер 25 травня 1945 року.

За свої заслуги перед Радянською Вітчизною поет був нагороджений орденами Леніна і Червоного Прапора.

ЗМІСТ

	Стор
Лист із села. <i>Переклад М. Рильського</i>	3
Я звик з тривогою стрічати кожен день. <i>Переклад В. Швеця</i>	6
Про Дем'яна Бедного, мужика вредного. <i>Переклад М. Терещенка</i>	8
Сонет. <i>Переклад М. Терещенка</i>	10
Як настає пора нічна. <i>Переклад М. Терещенка</i>	11
Кларнет і ріжок. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	12
Лена. <i>Переклад М. Терещенка</i>	14
Газета. <i>Переклад М. Терещенка</i>	15
Павук, муха і бджола. <i>Переклад П. Глазового</i>	16
Хазяїн. <i>Переклад І. Цитовича</i>	18
І там і тут. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	19
Темний ліхтар. <i>Переклад М. Терещенка</i>	20
Мій вірш. <i>Переклад М. Терещенка</i>	21
Наказано, та правди не сказано. <i>Переклад М. Терещенка</i>	22
Про землю, про волю, про робітничу долю. <i>Переклад С. Воскрекасенка</i>	23
Птахолови. <i>Переклад М. Терещенка</i>	45
На панській ялинці. <i>Переклад І. Цитовича</i>	46
Революційний гудок. <i>Переклад М. Терещенка</i>	49
«Правді». <i>Переклад М. Терещенка</i>	51
Молодняк. <i>Переклад М. Терещенка</i>	52
Проводи. <i>Переклад М. Терещенка</i>	53
Кандидати на ліхтарі. <i>Переклад М. Терещенка</i>	56
Провідна зоря. <i>Переклад А. Щербака</i>	58
До цього місця. <i>Переклад М. Терещенка</i>	59
Фронтіві частушки. <i>Переклад М. Терещенка</i>	61
Танька-Ванька. <i>Переклад С. Олійника</i>	64
Комуністичний збір. <i>Переклад О. Новицького</i>	69

Пам'ятайте про неписьменних!	
<i>Переклад М. Терещенка</i>	70
Робітничі привітання. <i>Переклад Т. Масенка</i>	71
Труд. <i>Переклад О. Новицького</i>	73
Правда-матінка. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	74
Баба з печі... <i>Переклад М. Терещенка</i>	77
Юній гвардії. <i>Переклад О. Новицького</i>	81
Опудало. <i>Переклад М. Терещенка</i>	83
Головна вулиця. <i>Переклад Л. Первомайського</i>	84
Ленінському набору. <i>Переклад Т. Масенка</i>	91
Сніжинки. <i>Переклад Т. Масенка</i>	92
Вперед і вище! <i>Переклад О. Новицького</i>	93
Червонофлотцям. <i>Переклад Б. Степанюка</i>	95
Ніхто не знав... <i>Переклад Т. Масенка</i>	96
«Тихий» океан. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	98
«Англічанка капостить». <i>Переклад О. Новицького</i>	102
Перспективи. <i>Переклад А. Щербака</i>	106
«Тріумфальний шлях» зрадника.	
<i>Переклад М. Терещенка</i>	107
Чи не можна навпаки? <i>Переклад Д. Білоуса</i>	108
Хто навіває, а хто заважає.	
<i>Переклад М. Терещенка</i>	109
У Москві не той клімат. <i>Переклад А. Щербака</i>	111
У нас не так, у нас інакше.	
<i>Переклад А. Щербака</i>	112
Чиряк. <i>Переклад М. Терещенка</i>	113
Грізний знак. <i>Переклад М. Терещенка</i>	114
Наскрізь чорний. <i>Переклад М. Терещенка</i>	115
Морок. <i>Переклад М. Терещенка</i>	116
Відкриття, чи ба! <i>Переклад Д. Білоуса</i>	117
Диво-дивне, колективне. <i>Переклад О. Новицького</i>	118
Революційна блискавиця. <i>Переклад В. Швеця</i>	119
«Перекопська». <i>Переклад Д. Білоуса</i>	120
Сміліш! <i>Переклад А. Щербака</i>	124
Пороги. <i>Переклад В. Швеця</i>	127
Їжак. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	132
Бджола. <i>Переклад Т. Масенка</i>	134
Першотравнева Москва. <i>Переклад О. Новицького</i>	135
Мій рапорт XVII з'їзду партії.	
<i>Переклад М. Нагнибиди</i>	138

	Стор.
Життєве цвітіння. <i>Переклад М. Терещенка</i>	141
Перше слово. <i>Переклад Я. Шпорти</i>	142
Квіти й коріння. <i>Переклад В. Швеця</i>	144
Країна зростає. <i>Переклад В. Швеця</i>	152
Героїчна пам'ятка. <i>Переклад Я. Шпорти</i>	157
Країна милується. <i>Переклад Я. Шпорти</i>	162
Я вірю в свій народ. <i>Переклад М. Рильського</i>	163
Драй когут. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	165
Щасливий Беніто. <i>Переклад Д. Білоуса</i>	168
Народна мужність. <i>Переклад О. Новицького</i>	170
Народна відповідь. <i>Переклад Ф. Скляра</i>	172
Народним героїням. <i>Переклад А. Щербака</i>	173
Слава! <i>Переклад М. Терещенка</i>	174
Вставай, Україно! <i>Переклад М. Терещенка</i>	176
Зорі вікової слави. <i>Переклад Ф. Скляра</i>	177
Ленін — з нами! <i>Переклад М. Нагнибіди</i>	178
Подвиг. <i>Переклад Б. Степанюка</i>	179
В день Першотравня. <i>Переклад Б. Степанюка</i>	180
Літнього дня на річці. <i>Переклад Ф. Скляра</i>	182
Відбудовча робота. <i>Переклад М. Терещенка</i>	183
Русь. <i>Переклад М. Нагнибіди</i>	184
Ленін — Сталін. <i>Переклад М. Терещенка</i>	185
Слава нашому народу, слава Сталіну в Кремлі! <i>Переклад Б. Степанюка</i>	186
Свято перемоги. <i>Переклад О. Новицького</i>	189
Дем'ян Бедний. (Біографічна довідка)	191

Редактор *О. Жолдак* Техн. редактор *С. Зіскіндер*
Художник *І. Хотінок* Коректор *Р. Пустова*

Демьян Бедный. Избранное

(На українском языке).

БФ 01751. Здано на виробництво 4.XII.1950 р. Підписано до друку 3.V.1951 р. Формат паперу 70×92/32. Папер. арк. 3,62. Друк. арк. 7,166-1-1 вкл. Обл.-вид. арк. 6,237. В друк. арк. 4.496 зн. Зам. № 2980. Тираж 10000.

Кншжкова ф-ка Укрполіграфтресту, Одеса,
Стурдзовський зав., № 5.

Бирн. 70 коп.

547